

um Christi nomen operum initio recte invocetur *arg. rubricæ ad proæm. Instit. & l. 2. C. de offic. præfect. præet. Affr.* ego etiam secutus vestigia sacratissimi Imperatoris, clementissimum redemptorem meum Christum Jesum humillima devotione invoco, ut Spiritus Sancti sui gratia, in harum thesium conscriptione, & earum pro ingenii viribus defensione mihi adesse, cœcamque

mentem immutabilis suæ veritatis radiis illustrare velit, quo omnia vergant in sanctissimi nominis sui gloriam, proximi emolumentum, mei, meorumque commodum & honorem, fretus ergo auxilio divino institutum meum, & quidem ejusdem thesin primam aggredior.

THE S I S I.

Quoniam vero vocis consideratio, qua mens ad rem ipsam melius cognoscendam præparatur, ad ipsius rei tractationem via quasi ac janua est, paucissima de nomine quæstionis prælibare placuit, etymologiam silentio hac vice involvens, & sicco pede quod ajunt transiliens, contentus ARISTOTELIS monito 2. *Rhetor.* dicentis, nugatorium esse dicere manifesta: Homonymiam ergo quod attinet, quæstionis nomen in jure nostro varie accipitur, significat etenim interdum quandam de jure vel facto dubitationem ut in *l. idem erit 16. ff. de statu hom. l. 1. §. quorum alterum 4. ff. ad SCtum Turpill. l. eum quem 79. §. 1. ff. de Judic. l. si cum 2. §. ult. ff. de donation. junct. l. 1. §. 1. ff. quæ res pignori interdum controversiam ut in *l. 115. in princ. ff. de Verb. Sig. l. 2. ff. de his quæ**

quæ in test. del. l. 24. ff. de acquir. vel amitt. hered. aliquando judicium publicum, ut cum CORNELIVS SYLLA quæstiones publicas id est judicia publica, veluti de sicariis, de falsis, de veneficiis, deque parricidiis instituisse dicitur *l. 2. §. capta deinde 32. vers. deinde CORN. SYLLA, ubi OLDENDORP. CVJAC. ZAS. & alii ff. de Orig. Jur.* hinc iudices qui rebus capitalibus præerant, quæstores parricidii, id est, non solum parricidii proprie sic dicti, sed cujusvis criminis publici testib. alleg. ZAS. & CVJAC. dicebantur, quod nimirum rerum capitalium quærendarum causa creari solebant, neutra tamen significatio hujus est loci, sed nomen illud quæstionis quod in hac materia tractatur, denotat interrogationem reorum de crimine admisso, quod nisi sponte confiteatur per tormenta corporis ad inveniendam & eruendam veritatem elici solet, per *l. item apud 15. §. quæstionem 41. ff. de injur.* ex quo statim apparet, quæstionem proprie sic dictam ipsam torturam non esse, sed medium saltem eruendæ & eliciendæ veritatis per *l. 10. verb. per tormenta interrogari, & l. 12. C. de quæstion.* & per consequentiam hæc duo male invicem confundi, cum tortura sit quæstionis pars quædam, ipseque actus torquendi & cruciandi, quæstio autem interrogatio rei, & ipsa tortura, attestante BOCERO in tract. suo de quæst. & tort. reor. cap. 1. num. 12. pag. 11. sicuti etiam ex sequenti quæstionis definitione sufficienter liquet, quod quanquam verissimum sit, communi tamen formula & usu loquendi evenit, ut quæstio cum torturæ actu, qui per tormenta corporis elicitur, confundatur *l. 1. in pr. §. 7. & 8. l. 2. 3. 4. 10. §. 1. & passim. ff. de quæst.* unde per quæstionem non raro ipse torturæ actus significatur, quo respectu quoque germanis nostris dici solet, die peinliche Frag, oder die scharpfe Frag.

I I.

Definitur autem quæstio a Dd. in hæc verba, quod sit inquisitio, quæ fiat per tormenta & corporis dolorem ad eruendam veritatem, sicuti post AZONEM in summa tit. de quæstion. definit. BALDVS, PAVL. GRILLAND. FRANCISC. BRVN. & GUIDO DE SVZARIA alii aliter eam definiunt. ROGERI tamen senten-

mod sit interrogatio de crimine commisso, per corporis
ata ad eruendam ipsius criminis sive causæ veritatem, legi-
judice instituta: quam definitionem etiam probat PETR.
DOR. in colleg. crim. disp. 9. th. 9. & iisdem plane verbis
Farid. Argent. Tom. 3. tit. de question. n. 1. in fine.

III.

definitionem sequitur causa efficiens quæstionis, quam WE-
in paratitl. tit. de quæst. n. 3. morem antiquissimum omnium
ne institutorum populorum communem esse dicit, sed
& proinde non immerito a Clarissimo BACHOVIO in not.
dem titulum d. num. 3. reprehenditur, secutus ergo Colleg.
Argenter. tit. de quæst. th. 2. causam efficientem remotam,
im probationis constituo: ubi incidenter non insulse quæ-
cum quæstio subsidiarum saltem sit remedium teste PROSP.
C. 9. 40. num. 3.) An iudex ad eliciendam veritatem statim
siris aliis remediis ad torturam procedere, & ab eadem
facere debeat? quod negat l. 1. in princ. ff. junct. l. 8. §. 1.
quæst. & cap. 6. X. de Reg. Jur. sed tum demum quæstio-
abere oportet iudicem, quando veritas in atrocibus & capi-
delictis aliter indagari nequit l. 8. & 9. in pr. ff. de quæst.
armen 21. §. si ea ff. de testib. Novell. 90. cap. 1. vers. si vera
&c. Caveat ergo iudex, ne temere ad cujusvis delatoris
tionem, delatum statim sine indicibus præcedentibus torturæ
at, nam cum quæstio sit res fragilis & periculosa, arg. l. 1.
de quæst. Iudicem certe officii sui de quo infra, memi-
oportebit, ne hominem ad imaginem Dei conditum tor-
s laceret, & sic quasi excarnificet. Causa propinqua sunt
ones, indicia, argumenta, præsumptiones, signa, & quæ-
a adminicula, & conjecturæ de reo conceptæ, JODOC.
ROVD. in pract. crim. cap. 38. n. 17. peinlich Halsgerichts-Ord.
Caroli V. artic. 18. 19. & 20.

Causa proxima est iudex, an autem ille qui merum vel mix-
imperium habet, controversia est inter Dd. qui quid sen-
a Da. BOCERO pro & contra disputantes allegati videri
at in suo tr. de quæst. & tort. reor. cap. 1. num. 13.

IV.

Indicia quod attinet, illa varie a Dd. definiuntur, BALD. *l. rubr. Cod. de probat.* ita definit, quod indicium sit minima *presumptio* hominis boni, seu distans argumentum a vera specie probationis, & *ad l. 4. vers. est enim indicium C. unde legit.* ait, indicium est coniectura ex probabilibus & non necessariis orta, a quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem judicantis in tantum perstringunt, ut cogant conscientiam Judicis judicare secundum ipsa. CVRT. SENIOR *in admonendi. num. 290. ff. de jurejur.* definit, quod sit nota quædam & demonstratio rei gestæ, demonstrans argumentum veritatis habendæ, quem sequitur JACOB. MENOCH. *lib. 1. de præsumpt. quest. 7. num. 18. 19. & 20.* JO. ZANGER. *de quest. & tort. p. 2. num. 12.* alii definiunt per probationem, quæ rei dubiæ lem facit: plures definitiones qui cupit videat FRANCISC. RVN. *in suo tract. de indic. & tort. p. 1. quest. 1.* relictis autem salvis aliorum opinionibus, definitioni BOCERI, tanquam firiori fundamento inter cæteras nitenti calculum addo, qui indicium ita definit, quod sit argumentum rem propositam sua propria vi & natura aliquatenus probans.

V.

Quamvis autem indicium, præsumptio, coniectura, suspicio, signum, proprie differant, ut pluribus demonstrant MENOCH. *lib. 1. præsumpt. quest. 7. num. 2. & seqq. & PROSP. FARINAC. in max. crim. lib. 1. tit. 5. quest. 36.* in hac tamen proposita materia cuivis qui Dd. commentarios, a limine saltem salutavit patere potest, sub vocula indiciorum omnia prædicta vocabula continentur, sicuti videre licet *ex Ord. caus. crim. art. 19.* ubi hæc verba habentur: Wo wir hernachmahls redliche Anzeigung melden, wollen wir allwegen redliche Barzeichen, Argwohn, Verdacht, und Vermuthung auch gemeynet haben, und damit die übrigen Wörter abschneiden.

VI.

Indicia doctores varie quoque dividunt, quidam enim di-

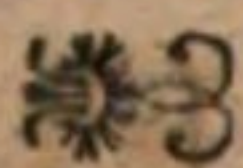

bitatā seu plena, alii differentiam faciunt inter indicia juris
item inter levia, gravia, & gravissima, cum autem jura
visiones ratione appellationis non admittant, certiusque
e dicatur, qui cum textu legis naviget, idcirco indicia di-
placet in certa *per l. 19. C. de Rei Vindicat.* sive manifesta,
ad L. Jul. Majest. (quæ ad probationem indubitata & luce
dicuntur in *l. ult. C. de probat.*) & verisimilia probabilia-
nilites. 8. §. 1. ibi argumentis verisimilibus probabilibusque
de quest.

rtum & indubitatum dicitur, quod per se luce meridiana
est, & necessario intentionem probat, veluti si Maritus
ennium abfuerit, & reversus anniculum inveniat in domo
rtum profecto & indubitatum est indicium hunc filium
um esse *per l. filium 6. ff. de his qui sunt sui vel al. jur*
li indicium reperitur in crimine falsi, quando Sempro-
fert instrumentum quoddam, quo continetur se Titio
Imperiales inevitabilis necessitatis ergo Argentorati anno
i, Calendis Junii mutuo dedisse, Titius autem re obulum
accepisse firmissime asserat, & hanc rationem adducat,
alendis Junii Anni superioris non Argentorati, sed in
vel Hispania commoratus fuerit, imo circa quinquennium
oratum non viderit, hoc certe indubitatum a locorum &
s diversi oppositione desumptum indicium est, Instru-
illud Sempronii falsum esse, ut arguit textus *l. optimam.*
de contrab. & committ. stipulat. vers. etsi inter presentes.

risimile sive probabile indicium est, quod non semper &
io illud de quo quæritur verum arguit, sed plerumque
& in hoc differt ab indubitatis & certis indiciis, quale
n esse potest, si quis in domo, gladio stricto, nudo, &
, vestibus undique sanguine spersis reperiat, in qua
icquam sibi agendum erat, ibidemque confestim truci-
el fauciatus homo reperiat v. NICOL. BOER. *decis. 166,*
robabile profecto hoc est indicium, talem homicidium
asse, & impias manus mortuo intulisse, non tamen sem-
infra th. 8. demonstrabitur.

V I I .

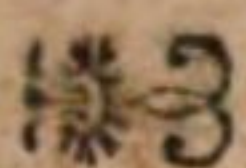
Horum autem indiciorum alia sunt generalia omnibus fere
criminibus communia, alia specialia & cujusvis delicti propria,
ergo specialia desint, sicuti ex sequentibus patebit, Judici ad
generalia recurrendum erit, videndum itaque primo de genera-
tibus, quorum primum esse potest levitas personæ & malæ
famæ, quæ talia de quibus inculpatur facere consuevit vel atten-
dit, ratio, quia moribus consideratis quilibet bonus vel malus
existimatur *l. non omnes. 5. §. a Barbaris ff. de re milit. & ex
istis præteritæ vitæ præsentia metiuntur arg. l. 1. in princ. ibi,
enim. C. de præpos. agent. in reb. &c. semel malus. de Reg. Jur.
sextio. c. 4. in fine X. de pignor. c. accusatus. de hæret. in 6.
ART. in L. Cassius. 2. ff. de Senator. conjungitur autem levitas
personæ & malæ famæ, horum enim unum solum non sufficit ad
torturam arg. Const. crim. art. 25. 2. attestatio unius testis, omni-
ne exceptione majoris, ex visu deponentis, vel aliam sufficien-
tem scientiæ suæ causam reddentis, per gloss. notab. in L. 3. verb.
convictus C. ad L. Jul. Majest. SALYC. in l. fin. C. de quæst. HIPPO-
CRATES MARS. in pract. crim. §. diligenter n. 25. JAC. MENOCH. lib. 1.
presumpt. q. 89. n. 5. quæ quidem attestatio non sufficit ad con-
damnandum, sed saltem ad inquirendum, capiendum, & tor-
mentis subjiendum, per d. l. 3. C. ad L. Jul. Majest. ubi Dd.
que tragula illa quam dissentientes alias ut plurimum intor-
quent, obesse potest, quod unicus testis regulariter non probet,
tam si præclaræ curiæ honore præfulgeat *l. jurisjurandi 9. §. 1. C.
de testib. &c. veniens. 10. X. de testib.* facit enim semiplenam pro-
bationem quæ sufficiens est ad torturam, ut inquit Const. Crim.
art. 30. So einer in der Hauptsach die Missethat gründtlich mit einem
guten, guten, tugentlichen Zeugen beweiset, das heisset vnd ist ein
halbe Beweisung, vnd solche halbe Beweisung machet auch eine red-
liche Anzeige, Argwohn vnd Verdacht der Missethat; ubi tamen
non negaverim, si plures testes habentur, tutius esse, si deli-
ctum per duos testes omni exceptione majores probari possit,*

in guten, tauglichen vnd unverwerfflichen Zeugen thun. 3. Si
reus suspecto & ad delinquendum apto fuerit repertus
a 16. §. locus ff. de pœnis, vel si in calenti crimine auf-
fretur deprehendatur, ut etiam ea quæ commiserit vix ne-
gat l. 16. C. de pœn. 4. Si quis minitans, maxime cum
verbas minas executioni mandare consueverit auditus sit,
etiam de quo minatus est, aut aliud ex quo damnum &
scelus accepit is cui minatus est, realiter subsecutum
est. d. Crim. art. 32. verbi gratia, quando homo vindicari
voluerit. in process. de homicid. pag. 125. n. 60. talem nomi-
nat, Ich will ihn umbbringen, ein Messer in ihn stoßen, einen
Seib hauen, oder eine Kugel durch ihn jagen, &c. Quæ
formula germanis notissima est; nec refert etsi minæ
veniant ab eo qui eas exequi non consuevit, cum iudex eo
ad miniculis concurrentibus ad torturam imponendam
procurari possit, PROSP. FARIN. in lib. 3. prax. Crim. quest. 90.
BRVN. in tract. de indic. part. 1. quest. 2. n. 33. ZANGER.
quest. cap. 2. n. 46. 5. Si suspecti res aliqua, puta gladius,
in loco perpetrati delicti inveniatur, & accusati vel in-
de demonstretur, argum. art. 29. Ord. crim. Caroli V. ex
enim harum rerum delictum perpetratum esse præsu-
muntur cujus res sunt MENOCH. lib. 5. præsumpt. 31. n. 13. nisi
innocentiam suam purgare, & fortiori aliquo argumento
refellere possit, v. g. quod pileum vel gladium ibi re-
pperit, alteri commodaverit, petmutaverit, donaverit,
aut justo titulo ad alium transtulerit, præalleg. Dn. ZAN-
GER. p. 2. n. 36. MANZ. ad sanct. crim. Carolin. d. art. 29.
in iactationis causa nemine cogente extra iudicium serio
ose se hoc vel illud delictum commisisse v. g. Calendis
15. ann. Titium in ædibus Sempronii occidisse, pluribus
testibus enumeratis affirmet, eandemque confessionem an-
te iuramentum tali reo accusato imponatur, non revocet, cer-
tum sit quod ejusmodi delictum fuerit commissum arg.
Ord. caus. crim. Caroli V. ubi hæc verba leguntur: So
amb überweisen wir, daß er von ihm selbst Ruhms oder
angenehmeter Ding gesagt hätte, daß er die beklagte oder
verdachte

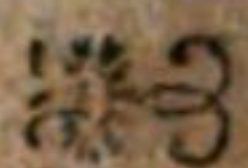

verdachte Missethat gethan, oder solche Missethat vor der geschicht zu
un getrohet hätte, vnd die That auch kurzer Zeit darauff erfolget
wäre, vnd wäre ein solche Person, daß man sich derselben That zu
er versehen mag, wirt auch für redliche Anzeigung der Missethat ge-
halten, vnd ist peinlich darauff zu fragen. Ratio est, quia ex abun-
dantia cordis os loquitur, & quia talis extrajudicialis confessio
implenam facit probationem MENOCH. lib. 1. quæst. 79. n. 15.
ASCARD. conclus. 871. nam ejusmodi ostentator plerumque suis
elationibus majorem authoritatem apud sceleratos sibi comparare
audet. 7. Indicium generale est & sufficiens ad torturam, si
mandatarius dicat hunc vel illum suasisse vel mandasse ut scelus
committeret, si alia quoque concurrant adminicula, teste HIP-
POL. DE MARSIL. in pract. crim. §. diligenter n. 37. & ROL. A
ALLE lib. 4. conf. 14.

8. Indicium oritur ex fuga, ante vel post accusationem seu
inquisitionem institutam arrepta, aliis adminiculis concurrenti-
bus, cujus rationem suppeditat lex divina, dicens, fugit impius
emine persequente, fuga etenim fugientem accusat, & in su-
sicionem sceleris adducit arg. Nov. 53. c. 4. l. 7. §. 2. ff. de susp.
tor. & l. 3. §. 7. ff. de re milit. quibus consentit art. 25. ord. crim.
ult. l. raptores 54. vers. sin. autem C. de Episcop. & Cler. quando
item & quatenus fuga sola indicium faciat ad torturam sufficiens,
videri possunt, JAS. in l. admonendi 31. n. 109. ff. de jurejur.
ASCARD. de probat. vol. 2. conclus. 819. n. 4. MENOCH. lib. 1. de
presumpt. q. 89. n. 8. & seq. JVL. CLAR. lib. 5. sentent. §. final.
21. n. 20. BOCER. in tr. de quæst. & tort. cap. 3. n. 32. ZANGER.
eod. tract. cap. 2. n. 86. & seqq. MANZ. ad const. crim. art. 25.
52. & seqq. ego missis iis cum Magnif. Dn. CARPZOV. in
rax. crim. p. 3. quæst. 120. n. 63. existimo, cum materia indiciorum
ias sit arbitraria, totam rem arbitrio judicis discreti commit-
endam esse.

9. Quando quis cum hominibus facinorosis in ejusdem ge-
neris flagitiis versantibus non ignoranter, neque inevitabilis ne-

e, cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente in-
s, cum electo electus eris, & cum perverso perverte-
stipulatur SALOMON *Prov. XIII, & XXII, 24. 25.* in-
oli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum
so, ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum
v. l. 25. §. 6. ff. de edilit. edict. ZANG. in prædict. tr.
OSP. FARINAC. in prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 52. n. 58.
vol. 1. Resp. 12. n. 214.

inimicitia capitalis, quæ cum læso intercessit, arg. art. 25.
im. Carol. V. si alia quoque adminicula, puta, fama,
ejusmodi concurrant, l. 3. §. ejusdem ff. de testib. ANT.
Tom 3. variar. resol. cap. 13. n. 11. ubi pariter judicis arbi-
triam inimicitia dicatur capitalis relinquendum dicit,
varie Dd. hac de re differant, sicuti videre est apud D.
ARPZ. in pr. crim. p. 3. q. 120. n. 43. & seqq. ZANGER.
quest. c. 2. n. III. MANZ. ad constit. crim. Carol. art. 25.
seqq.

Oritur non leve indicium ad torturam ex sermonis va-
nimitique titubatione & trepidatione, concurrentibus
stantiis, BART. ad L. 10. §. plurimum ff. de question.
T. sententiam ZANGERS præd. loco n. 100. de magna
intelligendam esse ait, variatio siquidem arguit suspi-
si & incerti, arg. L. eos qui ubi BART. ff. ad L. Cornel.
c. resp. 91. n. 19. vol. 3. præsertim cum sit circa substan-
tiam, seu ipsum negotium principale, ARET. conf. 60. ZAS.
43. vol. 2. ubi dicit: nihil magis contrarium est veri-
variatio, in tantum, ut sicuti testi vario, veluti men-
tion est habenda, nec judex pro ea parte pro qua testi-
ferre sententiam potest, ita nec poterit ferre senten-
variante parte, si nihil probet ejus quod variando alle-
D. conf. MARPVRG. vol. 3. conf. 32. n. 297. quamvis etiam
ut ob periculi magnitudinem & animi perturbatio-
nentem, inconstanter quis loquatur, pallore suffunda-
orrore concutiat, quare etiam hac in parte, multa
itrio relinquenda esse censeo, qui consideratis personis,
tempore

tempore, loco, & aliis circumstantiis, ex bono & æquo facile
judicare poterit, an reus veniam mereri, an vero torturæ subjici
debeat, sicuti testatur ipse BART. *ad L. fin. n. 5. ff. de quæst.*
PET. BINSFELD. *in l. fin. C. d. malef. & mathem.* MENOCH.
lib. 1. præsumpt. q. 89 n. 70.

12. Indicium ad quæstionem facit, si is cuius nihil interest
ultra & instanter urgeat, ut de maleficii vel criminis commissi
Authore inquiratur, HIPPOL. DE MARS. *in l. unius. 18. §.*
servo. n. 7. ff. de quæst. allegans PARID. DE PVTEO, referen-
tem, temporibus suis occurriffe, quod quidam consocium oc-
ciderat, & sæpe veniebat ad Curiam importune sollicitando ut
occisor reperiretur, qui sollicitator fuerit captus ut suspectus,
& finaliter repertum, quod ipse illum occiderit. Simile plane
exemplum refert GEORG. LAVTERBECKH *Consiliar. Brand. in seinem*
Regentenbuch dist. 5. fol. 317. valde enim suspectus est, qui operam
suam ingerit invito *l. 25. ff. de procurat.* nam sicuti servo ultra
aliquid de Domino confitenti nulla adhibetur fides *arg. l. unius.*
18. §. servo. ff. de quæst. ita quoque nec ei qui delictum ab aliquo
perpetratum esse dicit, & ultra instanterque petit ut de commissi
criminis Authore inquiratur, credendum est, sed potius præsu-
mendum, eum ipsum maleficium illud admisisse, præsertim si
aliæ circumstantiæ *in Ord. crim. Car. V. art. 25.* recensitæ concur-
rant, sicuti arbitratur ZANGER. *in tr. de quæst. seu tort. reor.*
cap. 2. n. 128. & seqq. quod tamen etiam quandoque fallit, &
simpliciter non est admittendum, sed cum mica falis accipien-
dum; verisimile enim indicium criminis ut quis torquere possit
requiritur, *per l. milites 8. §. oportet. C. de quæst.* quæ postulatio
sæpius repetita talis censeretur non potest simpliciter, cum fieri
possit, ut quis bona intentione, vel justo Zelo commotus, a
Magistratu tam instanter desideret, ut in criminis Authorem in-
quirat, quia cuilibet ex populo accusatio criminis publici est
permilla, *arg. §. 1. l. de publ. judic.* si ergo accusatio talis iusta

Ful. d. adult. cum poenas ob maleficia solvi magna ratio
est. *l. 70. §. 5. ff. de fidejuss.* & peccata nocentium nota esse
eat, *L. eum qui 18. in pr. ff. de injur.* ne scilicet res publica
alias constituta, tandem impunitate malorum, latronum
timorum hominum coetus fiat: & quamvis experientia re-
magistra dicatur *in c. quam sit. de elect. in sexto. & Cle-*
c. cum ecclesie. ibi: ut docet experientia, *de etat. &*
ut. & ord. prefic. illi tamen tantum deferendum non exi-
ut ea sola supra allegatam opinionem firmare possit, nisi
minicula quod nimirum suspectus sit homo improbus, vilis,
delinquendum habilis &c. concurrant, ne dum insontes
cula conjiciuntur, quæstionibus temere subjiciuntur, &
etiam audacia poenis immeritis afficiuntur, periculosissi-
Reipublicæ vulnus infligatur, uti conqueritur Imperat.
v s v. in prefat. Ord. crim.

persunt & alia indicia ad torturam, desumpta ex accla-
bus & vociferationibus inhabitantium, contra eum, qui
ubi scelus perpetratum reperitur) visus fuerit exire; item
secreto in aurem quem allocutus sit, & in continenti ab
n allocutus est, delictum patratum fuerit, item indicium
a physiognomia, taciturnitate, occulta societate, dolosa
rum receptatione, & si reus convictus fuerit sociorum
tione &c. cum autem instituti non sit, singula indicia ge-
sed saltem principaliora & frequentiora tractare, præ-
um nec leges ipsæ & Senatusconsulta ita scribi possint, ut
casus qui quandoque inciderint comprehendantur, suffi-
o, ea quæ plerumque accidunt contineri, *l. 10. ff. de LL.*
utem arbitrio judicis relinquere, *arg. l. 3. §. ejusdem ff. de*
Paris. de put. in tr. de Syndic. §. mandavit n. 18. FRANC.
in tr. de indic. part. 1. q. 3. n. 1. qui secundum mentem,
uris & rationis, ac demum secundum æquitatem, quæ
iaca contra venenum teste *BALD. cons. 211. Lib. 4. &*
in cons. 54. n. 10. observatis & pensculatis omnibus cir-
ctiis judicare, & in similibus procedere poterit *arg. l. 12.*
de Legib.

VIII.

Consideratis itaque indiciis omnibus vel plerisque criminibus communibus, ordo rei postulat ut & de indiciis propriis cujusque delicti tractetur, ubi prima fronte occurrit homicidium, quod naturæ humanæ clementia alias abhorrere, & omnibus modis detestari videtur, quæ hominem non ideo produxit, ut obesset, vel vitæ alterius hominis infidiaretur, sed prodesset, inque adversa fortuna jacenti auxiliaretur *arg. l. ut vim. ff. de Just. & jur.* cum autem homicidium aliud occulte & furtive quasi, itemque præmeditato animo perpetrari soleat, videndum itaque de homicidio occulto, cujus indicia hæc subsequenda esse solent:

1. Si reus inquisitus in loco vel circa locum ubi post modicum tempus homo occisus reperitur, cum armis cruentatis, vel vestimentis sanguine spersis visus fuerit, *Const. caus. crim. art. 33.* Dubium enim non est, quin homine jugulato gladius sanguine madefactus esse soleat, cum ex qualitate facti conjectura sumatur, *arg. l. utrum 47. ff. de donat. inter vir. & uxor.* lexque (quoniam armorum usus per *l. 1. & in rubr. C. ut armorum usus lib. 11.* sit prohibitus) de arma illicite portantibus male præsumat, *gl. ad §. si quis rusticus, 2. feud. 27.* nisi reus præsumptionem istam contrariis argumentis elidere valeat, quod nimirum gladius ille ex cujusdam animalis occisione sanguine aspersus, vel vestis ex fortuita alicujus membri fauciatione & læsione, vel impetu ruentis e naribus sanguinis maculata, vel quod ensis ille sanguine pollutus, non de recenti sed de antiquo fuerit, ubi certe rebus sic stantibus & vere ita sese habentibus, judex ad torturam minime devenire poterit *MANZ. ad art. 33. const. crim. n. 18.* haud dissimile indicium refert *HIPPOL. DE MARS. in repet. rubr. C. de probat. num. 253.* in eo nimirum qui domum quandam ingressus est, ubi post modicam horam clamor mulieris auditus, & ingressus iterum statim exire visus est, cum sanguinolento gladio. mulier

um praestitisse arguitur, praesertim si inimicitia, fama, pallor, alia concurrant, *MENOCH. lib. 1. praesumpt. q. 89. n. 139.* forte propter vociferationem & clamorem interfecti, vel kilii ferendi gratia quis accesserit, fieri etenim potest, ut quis loco delicti visus fuerit, non tamen deliquerit, manet ergo visio talis sit remota aliqua conjectura, sanguinis autem effusio propinqua, *ZANGER, saepe cit. c. 2. n. 153.* & quod Judex dictum, si visioni alia accedant adminicula tuto ad torturam venire possit, quia ex multis concurrentibus effectus augetur, *cap. innotuit. 20. X. de elect. & quae non profunt singula, sta juvant. arg. L. sancimus. C. d. testam.*

3. Si quis interfecti res abstulerit, penes se retinuerit, do- rit, clam vendiderit, permutaverit, vel alio modo aliena- rit, *Ord. caus. crim. art. 32. & c. ad falsariorum X. de crim.* ubi, qui penes se habet Instrumenta falsa, falsarius prae- tur.

4. Si gladius Rei vel inquisiti in loco caedis, aut sanguine- dus reperiatur. *MENOCH. de praesumpt. lib. 1. q. 89. n. 125. caus. crim. art. 29.*

Homicidii animo praemeditato perpetrati indicia esse- nt,

. Si nullae rixae aut inimicitiae praecesserint, *BART. ad L. tendum §. delinquent. ff. d. poen.*

. Si quis paulo ante delictum admissum praeter morem arma curaverit, *Wann einer wider sein Gewohnheit die Pistol pa- außbuhen, oder das Gewehr schleiffen vnd spizen lassen, c. in l. fin. n. 67. ff. de quaest.*

. Si conspiratio praecesserit. *arg. l. 3. ff. de vi publ.*

. Si quis socios criminis convocaverit, iisque ad occiden- liquem inceserit. *arg. l. 10. ff. de vi publ.*

. Si quis in loco caliginoso a quo praevideri non potuit- diderit, neque recesserit, donec odium suum interfecti- ne satiaverit. *MASCARD. de probat. vol. 1. concl. 98. n. 18.*

. Si minae atque jactationes (non inanes & obfuscae)

cid.) praecesserint, verbi gratia si quis dixerit, heut wirt man
was neues vnd seltsames von mir erfahren, homicidiumque brevi
inde subsecutum fuerit.

7. Si quis locum frequentare consueverit, ubi interfectus
ambulare solitus erat.

8. Si quis praeter morem armatus incesserit.

9. Quando quis plura vulnera alicui inflixerit. *arg. gl. in c. si
quis iratus 2. q. 3.*

10. Si quis extrajudicialiter, ut supra th. 7. dictum fuit, se
nitium praemeditato consilio interfecisse dicat, quae omnia latius
pulchre explicat, autoritatibusque Dd. confirmat JAC. AYRER.
*tr. de triplici genere homicidii. part. 2. n. III. usque ad num. 123.
inclusive.* Alia indicia de homicidio per consensum vel per signa
commisso, videri possunt apud JODOC. DAMHOVD. *in praxi
rer. crimin. cap. 71. & 72.*

Quod si vero homicidium in rixa, tumultu, vel digladiatio-
nibus per conflictum factum sit, & tamen ignoretur a quo pro-
babiliter sit commissum illud, judex ad sequentes fere conjectu-
ras & praesumptiones recurrere debet:

1. An quis cum occiso inimicitiam habuerit, ut supra th. 7.
dictum. Vel

2. Serram altercationis cum illo duxerit, & ita Author rixae
habeatur, contra talem enim militat juris praesumptio, sicuti dici-
tur *in l. in hoc Judicium 10. ff. de serv. corrupt.* cum alias illicitae
ei operam danti omnia regulariter imputentur *arg. l. 30. §. in hac
quoque penult. ff. ad L. Aquil.*

3. An forte occisus cuidam alapam impegerit, excipiens
enim juxta illud tritum, auff ein maultauschen gehört ein Tolchen,
percuttorem occidisse videtur, quando autem & quatenus illud
locum habeat, videri potest Dn. CARPZ. *in Jurispr. For. p. 4.
Const. 10. Def. 5. & JODOC. DAMHOVD. in praxi rer. crim. cap. 79.
per totum.*

ad constit. crim. art. 34. n. 11. & GAIL. 2. obs. 109. n. 3.
 quem refert & sequitur JVST. OLDEKOP. *in cautel. crim.*
cautel. 18. n. fin.

An quis alia fortassis injuria præter alapam, puta vulne-
 affectus sit, fauciatus enim vindictæ cupiditate & ira com-
 interfectum necasse præsumitur, ira namque mentis alie-
 em quasi inducit, rationemque perturbat, *arg. l. 38. §. 8.*
L. Ful. de adult. & homo iracundia incensus, non est in
 idine intellectus, BALD. *in c. 1. §. si quis de pac. tenend.*
 illud AMBROSII convenit *in c. ira. 11. q. 3.* dicentis, dum
 mplius irascimur, & volumus alienum coërcere peccatum,
 ra peccata committimus.

An quis præter morem, ut paulo superius dictum est,
 præparatus in locum rixæ veniat, quod præcipuum in-
 & singulare esse dicit ZANGER. *in tr. de quæst. seu tort.*
n. 164. cui 7. annumerari potest, si quis in rixa candelam
 erit, vel extinguere curaverit, lucem enim odit qui male
arg. gl. ad L. fin. ff. de rit. nupt. & tenebrae ad delinquen-
 unt aptissimæ *l. 1. §. 10. ff. de inspic. ventre fere in medio,*
 nsonat illud Poëtae

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent.
author Anonymus in disquisitione de nocte cap. 14. & seqq.
tra de commodis & incommodis noctis tractat.

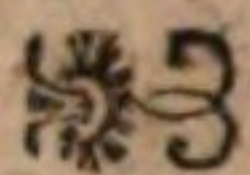
Sepultura sufficiens ad torturam contra sepelientem in-
 facit, concurrentibus aliis adminiculis, teste Dn. CARPZ.
l. crim. p. 3. q. 122. n. 38.

e ergo qui criminum cognitioni præest, singulas expendat
 stantias, ne sanguine innocentis manus polluat, ac ho-
 m quærendo, ipse fiat homicida: admonente Dn. OL-
de. in cautel. crimin. tit. 1. caut. 8. n. 1.

I X .

incidenter quæritur, an cadaver hominis, veneficio, ho-
 o, vel infanticidio necati, sanguinem effundens in præ-
 ejus, qui suspectus est de tali crimine, sufficiens ad tortu-
 ram

m præbeat indicium? quod plurimi affirmant, & partim experientia, partim divinæ scripturæ testimoniis & rationibus physicis hoc indicium probare conantur: experientia, ubi allegant ARIS. DE PVT. referentem, Romæ contigisse, ut Cardinalis sancti Marci in conspectu occisoris sanguinem emiseric. Item legant: HIPPOL. DE MARSIL. *in pract. crim. §. diligenter* . 181. de semetipso scribentem, dum Gubernator Civitatis Alinghanæ in partibus Januensium ultra Savonam fuerit, accidisse, quod cum ex Senis cujusdam consilio homicidii suspectos, unum post alium cadaveri interempti superduxisset, cadaver sanguinem emiseric. Aliud exemplum refert JAC. MARTIN. *in diss. de cognitione sui, problem. 8. ex CRVSIO.*

Ex scripturæ testimoniis proferunt pro hujus argumenti certitudine textum *Gen. IV, 10.* ubi Deus ait, vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Item textum *Habacuc. II, 10. & 11.* ubi hæc leguntur verba, Cogitasti confusionem domui tuæ, confidisti populos multos, & peccavit anima tua, quia lapis de pariete clamabit, & lignum quod interjuncturas est ædificiorum respondebit. Item *Matth. XXIII, 35. ibi.* Veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel justus, usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiz: denique addunt text. *Apocalyps. VI, 10. & 11.* ubi interfectorum animæ clamabant voce magna dicentes, usque quo Domine, sanctus & verus non judicas & non vindicas sanguinem nostrum, de iis qui habitant in terra &c. Alii existimant, occisorem tempore perpetrati homicidii in interfectum spiritus furoris sui succensos impressisse, qui postea præsentem homicida a quo exierunt, in corpore interfecti moveantur, qui motus efficiat, ut vulnera sanguinem emittant: Quidam antipathia quadam ex confossi cadavere elicere posse autumant facinorosum: Non pauci animas seu spiritus defunctorum hostium vindices esse volunt: Nonnulli ad occultam Dei eamque specialem actionem provocant; sed missis hisce opinionibus, quarum rationes pulcherrime & doctissime examinat Dn. BOCER. refutatque *in cap. 3. de quæst. n. 21.*

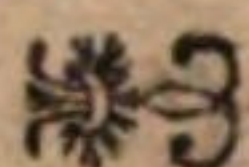

lis neque devenire posse, neque ad cadaver suspectum ducere, nisi forte hunc in finem, ut aliud indicium eruatur, v.g. si cadaver sanguinem effundat, & inspiciens suspectus quasi attonitus ilico exalbescat, obstupescat, moxque irrubescat, quodque stimulos conscientiae mordentis semperpetratum facinus sponte confiteatur, de quibus vid. *ca. de indic. cap. 7. de pallor. & trepidat. n. 2.* nam si iudex tunc huic indicio soli fidem daret, facillime propter naturae viciniam, & rerum casuumque incertitudinem a recto veritate aberrare posset, partim quia exempla contrarium saepe monstrarunt, quod praesente homicida cadavere ne guttulam sanguinis egresserit, partim quia signa coelestia praecipiente alio non sunt quaerenda, *Matth. XVI. & Marc. VIII.* neque enim omne quo Deus tentatur, *Deut. VI. & Matth. IV.* accedit quod Icti responsa divinatoria vitare jubeantur, *si putator 31. ff. ad. L. Aquil. l. 29. §. 2. ff. Mandati l. 4. §. 23. l. mal. & met. except. c. unic. X. ut eccles. benefic. sine de. confer.* facit quoque ad stabiliendam hanc sententiam.

Quod in Jure nostro requirantur indicia verisimilia & probabilia, per *l. 8. §. 1. C. de quest.* qualia sunt ea quae naturae continent, quae enim non conveniunt rejici debent, ut evincitur ex *pr. C. de question.* item quod indicia ad torturam requirantur, quae Iudex suo naturali iudicio apprehendere possit, atque sagacitate suae mentis verisimiliter & probabiliter colligere, vel illum de quo agitur criminis Authorem esse *l. 1. §. 17. ibi:* probatio religionem cognoscentis instruat. *ff. de question.*

Quod nusquam in Jure, neque ab ipso Carolo V. in *caus. crim.* sanguinis profluvii fiat mentio, cum tamen ea notabilia sunt, & momenti aliquid habent, in specie excedere debeant, & soleant, *arg. l. 1. §. 2. ff. de public. & vectig. l. 1. vers. nisi forte ff. Naut. caup. stab. l. 15. §. 26. ff. de injur.* textibus & TERTULLIANVS adstipulatur quando ait, negat quod non notat, quem refert & sequitur Dn. BERNH. SCHMID. in *Pythouissa endorea* pag. 172.

3. Facit huc, quod legibus non exemplis sit judicandum, *arg. l. 13. C. de sent. & interloc. omn. judic.*

4. Quod nostrum non sit dicere ea, quae leges vel constitutiones non dicunt. *arg. l. 8. ff. de publ. in rem act. neque tenere aliquid absque lege asseverandum. l. dissentientis 5 ibi. nulla praecipit Juris constitutio. C. de repud. & c. 18. X. de sent. excommunicat. in sexto. ubicunque enim deficit lex, ibi etiam cessat legis dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & denique*

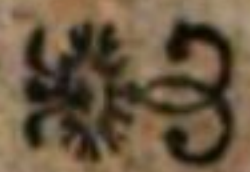
5. Quod quando aliquid lege definitum non est, illud arbitrio Judicis regulariter relinquatur. *arg. l. 1. §. ult. ff. de jur. liber. JAS. in L. jubere n. 17. ff. de Jurisdic. quibus & ego ludentes consentio. Videatur Dn. CARPZOV. in praxi rer. crim. arte 3. q. 122. n. 28. cum ibid. alleg. Dd. & CVNRAD. HARZ. in tr. crim. de veneficar. inquisitione. conclus. 8. n. 22. & seqq.*

X.

Jam deveniendum ad Veneficium, quod crimen gravius reputatur homicidio. *l. 1. C. de Malef. & Mathem. cum aggressus ab aggressore se defendere, veneficium autem praevidere & praecavere non possit, praesertim quia occulte & per insidias venena propinantur. l. consensu. §. si qua igitur. & §. vir quoque. C. de repud. hocque in loco non sumitur pro incantatione, & sortilegio, sicuti generaliter a Dd. usurpatur, sed accipitur pro homicidio quod veneno dolose committitur, quo in sensu etiam sumitur in l. 3. in princ. ibi. qui venenum necandi hominis causa emerit, vel vendiderit, vel habuerit, ff. ad L. Cornel. de Sicar. ejus indicia esse possunt.*

1. Si quis nocivum pharmacum vel toxicum emerit, *art. 37. Ord. caus. crim. Car. V. ibi: So der Verdacht überweisen wirt daß er Gifft faufft, oder sonst damit umgangen. toxici enim comparatio & praeparatio est res valde suspecta, cum sit de genere pro-*

Si accusatus ei qui veneno extinctus est inimicus fuisse
d. art. 37. ibi. vnd der Verdacht mit dem Vergiffen in
Zeit gewesen.

Si inquisitus ex interfecti morte, & subsequenti succes-
solum aliquod senserit, vel officium, dignitatem,
us ipsius expectaverit. *arg. jam alleg. 37. art. ibi.* oder aber
dem Tod Vortheil oder Nutz erwartend wäre.

Si suspectus sit homo non probatae vitae: sed levis, fu-
scurra temerarius, *saepius cit. art. 37. ibi* oder sonst ein
ige Person, daß man sich der That zu Ihr versehen möchte,
cht ein redliche Anzeige zur Missethat, quibus additur
ium. *d. artic. 37.* veluti si quis venenum emerit, tractave-
el præparaverit, & super hoc a Magistratu vel Judice
ente judicialiter interrogatus negaverit, mendacii autem
is fuerit, raro, quia scelus est mandacium dicere Magi-
qui iudicium Dei in terris exercet: quae indicia tamen
as patiuntur limitationes, nisi scil. reus se venenum non
i publice vel scientibus aliis, puta, ut mures, muscas,
lem interimat, coëmisse demonstret, nam sicuti alias clan-
is aggravat delictum *attest. HIPPOL. DE MARSIL. in rubr.*
CORN. DE SICAR. fol. 2. n. 6. ita si ea quæ licite fieri
non clam sed aperte fiant, præsumptione fraudis & doli
, argumento scil. a contrario sensu desumpto, quod in
ortissimum, frequens & utilissimum, *arg. l. 1. in pr. vers.*
ff. de officio ejus cui mand. est jurisdict. c. cum virum X.
trib. NICOL. EVERHARD. in top. leg. loc. a contr. sens.
mo venenum emens sit integræ vitæ, bonæque famæ,
icio veneficii cessat, quia quilibet bonus præsumitur,
ontrarium evidenter demonstretur, tutius tamen iudex
am devenire poterit, si plura indicia concurrant vel ac-
us aliis adminiculis quodlibet corroboretur.

XI.

eficium comitatur infanticidium & parricidium, cujus

vero decreascit, ipsaque præter morem debilis, pallida & livida reddatur, nam cum ea sint fere signa parturientium gravidarumque mulierum, hæcque in tali suspecta puella deprehendantur, dubium certe non est, si partus non appareat, quin inquisita ad perpetuam ignominiae labem, dignamque tanto facinore poenam effugiendam, clam illum e medio sustulerit, lucisque hujus usura privaverit. *Ord. caus. crim. art. 35.* nisi forsitan tumor ille ex accidenti, vel morbo quodam sicuti fieri potest (Medicis ita assidentibus) superveniat. V. MASCARD, *de probat. vol. 3. conclus. 1147. n. 16.*

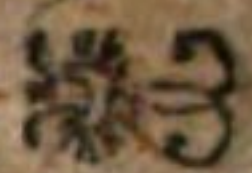
2. Videndum an accusata vel suspecta sit procax, petulans, proterva, cœno turpitudinis involuta, & venali forma prædita, tanque lasciva verba sæpius emittat loquendo vel canendo amatoris, & quæ sexcenta sunt alia, hi etenim mores virgine inviolata & casta indigni plerumque censentur, corpus animumque corruptum probant.

3. Observandum, an poculentis & esculentis sui natura quandoque nocivis & insolitis fortassis delectata fuerit, cibumque comestum rejecerit, sicuti hæc recenset *Author des Wunderbüch. leins p. 370. & 371.* ubi de signis gravidarum laus tractat.

4. An venam sine urgenti necessitate incidendam curaverit, tunc enim præsumitur quod sanguinis emissionem immodica aut intempestiva, abortum facere voluerit, cum foetus præsertim grandior indiget alimento copiosiore, illudque ex quo nutritur subtrahatur, per sanguinis educationem, attest. HIPPOCRAT. *sect. 5. aphoris. 31.* Cum autem

5. Ut rectissime monet Dn. MANZ. *ad art. 35. Ordin. caus. crim.* lascivarum puellarum sæpe magnus sit numerus, quæ si omnes torturæ subijci deberent, vix funiculi & Tortores sufficerent, Imperator Carolus V. *in d. art. 35.* ocularem inspectionem tanquam Jure Canonico *in c. 14. X. de probat.* approbatam

cium erit cognoscere, an hymen, vel ut Medici loquuntur, interstitium membranofum in sinu muliebri (quod virgininum quidam esse existimant) sit corruptum nec ne, anque pepererit vel enixa fuerit, hæc autem conjungenda esse im, cum fieri possit, ut alias lascivia vel stupro, partibusque injuria illata, & naturalis illa adstrictio fuerit perdita, non partus editus. V. GREGOR. HORST. D. *in epistol. & medicinal. sect. 4. pag. 379. & seqq.* si ergo Matronæ inimicis, & obstetrices eruditæ jurato deponant, suspectam modo virginittatis repagula claustraque fregisse, sed insuper peperisse, non dubitatur quin eo casu concurrentibus aliis tantis, si factum ea negaverit, sub tormentis interrogetur, an gravida fuerit, partum ediderit, illumque necaverit. 35. maxime si infans

Immanibus manibus ita trucidatus vel strangulatus, in fluminibus, vel aliis obscuris in locis reperiatur.

Indicium ad torturam est, si Mulier quidem scilicet non confiteatur se infantem enixam esse, sed dum Mulieres non adfuerint, cum in terram cecidisse, proindeque moruisse, ille enim actus attestante ZANGERO fraudulentus & is præsumitur, maxime si puerpera illa partum abscondeat, ea autem quod gravida sit dissimulaverit BART. *in l. postum ff. de donat.* idem dicendum de ea quæ convincitur quod puerperii dolores sentiens latrinam accesserit, & in cloacam emisit, necandi enim gratia hoc fecissetur, nisi se prægnantem ignoraverit, vel ventris exonerata latrinam accesserit, *de quibus* V. Dn. CARPZOV. *in er. crim. p. 1. q. 11. num. 34. & 36.* an autem indicium ad hoc faciat, si lac in mammis inquisita reperiatur, ipsa autem e neget, quæstionis est, existimat Imperat. *in Ord. caus. 36.* quod sic, si nimirum ipsius ubera emulgeri possint, perfectum inde profluat, naturaliter enim Mulier propter nutritionem foetus nutriendi causa lac habere dicitur attestant. ER. & GALENO, cum talis lac habens Mulier vel gravida partum ediderit, ubi tamen lac perfectum

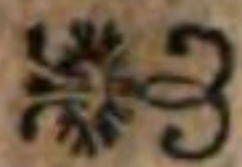

ne rechte vollkommende Milch, non liquorum a lactis natura recentem requirit, quia fieri potest, ut non modo virgines, sed & viri præsertim pinguiore & corpulentiores, humorem aliquem lacteum, non vero lac perfectum habere possint, sicuti exemplum narrat GREGOR. HORST. *in tract. de corp. human. Lib. 1. Exerc. quest. 8.* de quodam Barone pro lubitu lac mammis exprimente; quam quæstionem ex professo tractat FRANCISCUS RANHINVS *in tract. de morb. virgin. sect. 1. cap. 16.* ubi disputat an sic apparens in mammis sit corruptæ virginitatis signum. Quia ergo Medicis attestantibus mulier, quæ neque gravida est, neque concepit, naturalibus ex causis lac habere potest, multum Judicis arbitrio relinquendum puto, qui præsertim aliis concurrentibus indiciis tum demum ad torturam devenire poterit, si obstetrices expertæ per partium genitalium inspectionem jurato deposuerint, inquisitam recenter partum edidisse, ita sanciente Imperatore *in l. art. 36.* his verbis, Nach dem aber etliche Leibärzte sagen, daß auß etlichen natürlichen Ursachen etwan eine die kein Kind getragen, Milch in Brüsten haben möge, darumb so sich eine Dirne in diesen Fällen entschuldiget, soll desßhalben durch die Hebammen oder sonst weiter erfahrung geschehen. Maxime vero Judex suspectam vel inquisitam torturæ subicere poterit, si obstetricum, mulierumque peritarum depositioni, eruditorum Medicorum aut Chirurgorum assertio accedat, quorum dictis ob nobilium artium suarum certitudinem hac in re fidendum & credendum, ipsorumque regulis inhærendum erit, quia & has ipsæ etiam sacræ leges imitari non verentur, *per l. septimo mense 12. ff. de statu hom.* Ne autem alcem in alienam messem immittere videar. hæc obiter notata, neque digito tacta mihi illud Italorum observanti, *chi sa i fatti suoi, non s'imbratta le mani*, sufficiunt.

XII.

Adulterii indicia varia a Dd. præsertim JACOB. MENOCH. & MASCARD. enumerari solent, quæ quamvis directe, specificè & plene probari non possint, *argum. cap. tertio loco X. de præsumpt. & cap. 12. & 13. X. de testib.* cum plerumque occulte fiant,

potest, si vir & uxor in ipso naturali coitu, ita ut obscœna
scœnis sint posita, deprehendantur. *CARPZ. in pr. crim.*
3. quæst. 122. num. 74. cum ibid. allegat. Dd. idque testibus
e visu deponant, probetur, (hocque a Dd. adulterium ma-
um vocatur) & quamvis in foro Poli præsumatur hoc casu
inis commixtionem factam esse, revera tamen cum effectu
perpetratum sufficienter constare non potest, nisi etiam reo-
confessio accesserit, cum fieri possit, ut quadam territione,
tus cujusdam auditione, vel campanæ sonitu, & quia for-
maritus se circa hanc vel illam horam reversurum dixerat,
quentes opus non perficere potuerint, vid. CARPZ. d. l. &
iss. For. p. 4. Const. 19. Def. 17. n. 1. & seqq. sed propter in-
Mariti furorem abstinuerint, cujus certe Zelus non par-
die vindictæ, nec cujusdam precibus acquiescit, neque
plurima pro redemptione suscipit, Proverb. cap. VI. vers.
seqq.

. Si solus cum sola in eodem lecto, vel loco ad coitum di-
caligis resolutis reperiatur, *c. literis 12. X. de præsumpt.*
enim non præsumuntur orare Pater noster, nisi fortassis
onsanguinei, inque eodem lecto non latenter sed palam ja-
eo enim in casu nihil sævi criminis existimari foedus na-
permittit, *l. 19. C. de Episc. & Cler. junct. l. 54. ff. de ad-*
& peric. tut. & curat. Limitatur porro, nisi Mari natura
linem & vires tales negaverit, quas alias concubitus postu-
x enim fieri potest quin ille, cujus corpus incurvatum,
attenuatæ, membra fere omnia debilitata atque fracta sunt,
is stimulis excitetur *CRAVETT. cons. 321. n. 15. quod ulte-*
mpliatur, ut suscipio mala cesset, si mas si frigidæ naturæ,
ut textus in cap. accepisti 1. & c. laudabilem 12. X. de frigid.
les. vel si scœmina ita arcta sit, ut ei seræ referari non possint,
nult. d. 1. hæc etenim castitatem & virginitatem retinuisse,
stuprum illatum esse non censetur, cum proprie stuprum
ginitatis defloratio illicita ut notat canon, lex illa, vers.
n 36. q. 1.

2. Haud dissimile est indicium & ad torturam inferendam
sciens, si solus cum sola in conclavi clauso inveniat, mas-
caligas solutas, foemina vero femora denudata habeat, pul-
tique ostium aperire recuset vid. Dn. BOCER. *cap. 3. n. 108. de*
est. & tort. cum ibid. alleg. Dd. Tria enim suspecta indicia
occurrunt, in mare, quod caligas resolutas, in foemina quod
ora denudata habuerit, pulsantique januam vel ostium aperire
usaverit; & denique quod ambo se conclavi incluserint, si
m alterius rei licitae quam nefandi illius sceleris committendi
sa convenissent, non vespertilionum & ulularum instar lucem
issent, neque locum secretum petissent, sed palam & aperte
rba fecissent, cum ea quae aperte fiunt, fraudis & doli suspi-
one carere dicantur, ut in *th. 10.* ostensum fuit, vid. Dn. LAV-
NT, KIRCHOV. *cent. 1. comm. conclus. 5. circa fin.*

3. Indicium est adulterii commissi si maritus intra spacium
ni vel ultra valetudine adversa correptus, uxori debitum con-
gale certo praestare nequeat, illa tamen nihilo minus gravida
tistat, *l. 6. ff. de his qui sunt sui vel al. jur.*

4. Praesumptio sufficiens ad torturam est, & indicium adul-
rii, si penes suspectum vel suspectam literae amatoriae inveniantur,
quibus durante matrimonio passim se invicem corculum, ama-
um vel amasiam, dilectissimum, vel dilectissimam sine honoris
raefatione &c. appellaverunt, admissumque facinus vel expresse,
el metaphoricis quibusdam locutionibus judici discreto non
gnotis prodiderunt, iisque palpabiliter exprefferunt, nisi ejus-
nodi literae ab amico vel amica sint scriptae amicitiae conservandae
ergo, vel ab alio exaratae, tertio autem donatae, vel inscianter
elictae, quibus addi potest, nisi vexationis & ad tempus zeloty-
biae excitandae causa cum vel sine nominis expressione conceptae
uerint, quae tamen vexationes & inanes elusiones, ab homine
bas & tranquillitatis conjugalis amante merito improbantur, &

MENOCH. *de praesumpt. lib. 5. praesumpt. 41. n. 39.* MA-
de *probat. Vol. 1. conclus. 64. n. 10.* BOCER. *in tr. d. quest.*
n. 113. & seqq.

Indicium adulterii est verisimile, si die nocteque viri vel
centes, formosae mulieris non hospitis publicae domum
ntent, BALD. *in L. neque natales 4. C. quib. accus. non lic.*
ARD. *de probat. Vol. 2. conclus. 983. n. 3.* si praeter accessum
ncurrant adminicula, *cap. literis & c. seq. X. de praesumpt. & c.*
ea X. d. test. dixi formosae, quia quod pulchrum amabile est, ut
PLATO ad LYSID. plura etenim sunt quae provocant atque inci-
ommisceri pulchrae quam deformi, pulchritudo sc. & libido,
gloss. in c. fur. 14. q. 6. FELIN. *in cap. cum quidam colum. 4. X.*
jur. JOH. NEVIZ. *in sylv. nupt. lib. 2. n. 58.*

icuti autem honesta conjux & matrona, tam apertum quam
larium virorum aditum non patitur, ita e contrario adul-
uspicionem evitare nequit, nisi justas & honestas accessio-
usas demonstret: quod etiam dicendum de eo, qui con-
terdictum magistratus, vel mariti denunciationem & pro-
onem factam, in suspectae domo deprehenditur, attest.
ER. *in lib. 3. semestr. cap. 16.* nisi aliam accessus sui causam
e possit, puta quod domus illa sit diverforium publicum,
commessandi & potandi causa intraverit, vel quod maritum
di, confabulandi, ludendi, ambulandive gratia accesserit,
e ejusmodi farinae excusationes esse possunt.

Verisimile indicium est, si mas solus cum foemina sola
odemque lavacro & quidem tempore eodem utatur, MYNS.
n. 22. decad. 1. nudam enim inspicere foeminam maxime la-
n haud leve concubitus est irritamentum & incitamentum,
lo regis Davidis, Bathsebam mulierem pulchram se lavan-
ectantis, *2. Reg. cap. XI.* quod etiam probant duo illi Cor-
Sufannam in pomario lavantem contemplantes, *Dan. XIII.*
inspectione, amoris contaminati spiculo, ad venas usque
vulnerati, libidinem suam implere enixe optarunt, quam-
ope eam non essent: quid non attentaverit vir juvenis vel
ens robustus, in optimo aetatis flore constitutus, si solus
& nu-

❁   ❁   ❁

nudus, cum nuda & sola in eodem balneo laverit, maxime
haec aetas effrenatis libidinum flammis difficillime resistere
sit, easque etiam recta ratione reluctantem extinguere nequeat,
praesertim cum visus & tactus in venerem rapiant lavantes. Quan-
tigitur indicium illud est verisimile adulterii vel stupri, si nu-
cum nuda eodem in lecto deprehendatur, ut supra demonstra-
tum, multo magis si mas & foemina eodem in balneo lavantes
periantur hoc verisimile indicium erit. *v. Nov. 117. c. 8. §. 4.*

An autem 7. verisimile sit adulterii indicium, si uxor per-
noctaverit alibi extra domum, quaestionis est? Distinguendum
est existimo, an incio, reluctantemque marito & sine causa hoc
fecerit, an vero justam emansionis causam habuerit, vel talem
causam maritus quidem, alii autem honesti viri improbare non
possunt, priori casu, si uxor sine causa pernoctaverit alibi, vix
puto quod adulterii suspicionem evitare possit *per Nov. 117. c. 8.*
§. 5. & Nov. 22. c. 15. §. 2. ubi maritus uxorem citra rationabilem
causam foris pernoctantem seque invitio emanentem repudiare
potest, facit huc textus in *l. 8. C. de repud. §. 3.* praesertim si mu-
lieris benevolentiae significationem paulo ante marito non dederit
sed alterius cujusdam amoris responderit, posteriori casu si justam
pernoctationis causam habuerit, adulterium non praesumitur, e. g.
si uxor ad opiparum aliquod convivium honestarum matronarum
invitata sit, illudque consentiente marito ea tamen conditione
acceperit, ut praecise hac vel illa hora reverteretur, qua prae-
terlapsa adque punctum temporis praefinitum uxore non compa-
rente, maritus fores praeccluderet, paulo post autem ostium pul-
santi dissimulans se dormire, vel alia ex causa aperire detrectaret,
interim mulier discederet, alibique puta apud parentes *Nov. 117.*
c. 8. §. 5. quasi coacta pernoctaret, certe si ex hac abnoctatione
maritus adulterium praesumere vellet, non esset audiendus, cum
justam adeundi causam habuerit uxor, & verisimile sit, eam ho-
nestas & pudicas ea nocte habuisse socias, quae antea illarum coe-
tui intererat. Idem dicendum de ea, quae ad declinandam effer-
rescentem mariti iram aliquantulum aufugit, ne verbis increpa-

ad saturitatem usque percurratur, maxime si solitus sit in
sævire, & tyrannidem exercere, nam quamvis maritus
iscessum non approbet, viri tamen graves & honesti eum
proprobabunt, propter majoris mali evitacionem, cum nemo
corpus suum in tantum periculum exponere, unde da-
irrecuperabile oriri posset, tutiusque sit prævenire quam
iri, & intacta jura servare, quam post vulneratam causam
um quærere. *l. ult. C. in quib. caus. in integ. restit. non est*
cui accedit quoties aliquis actus tam in bonam quam in
n partem accipi potest, quod humanius sit in dubio in
iorem partem inclinare per *l. semper in dubiis 25. & l. fa-*
lores 125. ff. de Reg. Jur.

Verisimile est indicium adulterii, si quis cum alterius
per vias occultas & nemora exspaciari, illamque osculari,
amplexari, aut in eius sinum manus inferere, papillasque
tractare visus fuerit, per *c. 12. & 13. X. de præsumpt. & can.*
qua caus. 27. q. 1. ubi habetur, quod ipse complexus, ipsa
ilatio, osculatio, & conjacentium duorum turpis & foeda
io, crimen confiteantur. Cui accedit textus *1. feud. 5. vers.*
fidelis & c. ubi turpis Vasalli lusio cum uxore Domini con-
æquiparatur, nam turpiter ludere cum alterius uxore
etiam ille, qui turpiter eam exosculatur, *MENOCHE.*
jud. quæst. cent. 3. cas. 267. osculum enim inter amoris lineas
n locum obtinet, & præludium adulterii præparatorium est,
lud *OVIDII:*

Oscula qui sumpsit si non & cætera sumpsit,
Hæc quoque quæ data sunt perdere dignus erat.

illud
Visus & alloquium, tactus, post oscula factum.
od tamen non simpliciter admiserim, nisi etiam aliæ cir-
tiæ, & conjecturæ in *Ord. caus. crim. art. 25. recensitæ*
ant, quid enim si quis alterius uxori quam oculis chario-
bet, furtive & inopinato suavium impresserit, vel relu-
amplexus fuerit? certe hoc casu, si uxor invita osculum
t, vel luxurioso amplexu circumplicata fuerit, suspicio
cessabit.

Cessat quoque hæc præsumptio apud illos, qui honoris & affectionis ergo, veluti Galli, præsentibus maritis, parentibus, proximis cognatis, oscula infigere solent; de quibus videri possunt notata GOTHOFREDI *ad L. si a sponso 16. C. de donat. nupt.*

X I I I.

Sodomiae, illius nefandi & inter crimina venerea & delicta s. gravissimi, propter quod Sodomitæ igne cœlesti & fulgure, sacra pagina *Genes. XIX, 24.* attestante consumpti fuerunt, verisimilia hæc esse possunt.

1. Si (bruta quod concernit) reus caligis solutis cum pecore in cubulo vel loco alias obscuro & secreto visus, aut

2. In ipso opere aliisque præparatoriis deprehensus fuerit. *CARPZOV. in pr. crim. p. 2. quæst. 76. n. 53.* Si autem scelus cum puero perpetratum esse dicatur, indicium esse potest, si ex conclavi quodam visus sit egredi, in quo puer paulo magna voce inclamabat, vel si lintheamina sanguine scedatantur. *BOCER. in tr. de quæst. cap. 3. n. 115.* vel si jussu Juris Medici, Chirurgi, Matronæ honestæ & Obstetrices puer inspiciant, & pustulas, vel aliud signum non ex apostemate am proveniens inveniant. attest. *FOLLERO in pract. crim. vers. capiat informationem n. 13. & BOCER. d. loc.*

An autem assertio solius pueri masculam Venerem sustinendæ quæstionem habendam sufficiat, de eo quem indicavit, controversia est inter Doctores; *MVSCATELLVS, MASCARDVS* & alii, affirmativam tuentur, existimantes, hoc crimen etiam testes inhabiles probari posse, cum ejus certitudo alia non datur quam quæ haberi possit, verum enim vero negativa

i puer masculam sustinens venerem, modum illum
sempiternis seculorum ætatibus luendum, aliasque
is quas alius ejusdem ætatis nondum scire poterat,
& referat, ut veritas quasi oculariter pelluceat, tunc
erit, ex sententia animi sui existimare, an assertio &
illa sufficienter, an vero parum probata sit, *arg.*
4. q. 3.

n vero hoc Sodomiae flagitium, & in genere & in
execrabile & detestabile sit, ut nec inter Christianos
ari aut in mente versari debeat. attest. Dn. CARPZ.
p. 2. q. 76. n. 3. & in re lubrica castius loquendum
nculis, & quidem rectius cum iis qui ejus lubricita-
unt capaces aut conscii, ita admonente DAMHOVD.
n. cap. 96. n. 27. hæc obiter notasse sufficiat, turpiora
quam ut cuivis pio Lectori ulla ratione committi
tamen de casu quodam incidente respondendum sit,
onsulatur sæpe laudatus Dn. CARPZOV. *in pr. crim.*
um ibidem alleg. Doctoribus.

X I V.

veniendum ad furtum & latrocinium, quæ delicta
uam homicidium & adulterium societatem humanam
us indicia sunt, si res furto ablata aut rapta penes
eniatur, vel demonstretur, quod talis eandem rem
it, tradiderit, vendiderit, vel alio modo alienaverit
erit, nec tamen justum possessionis titulum allegare,
& venditorem suum nominare velit, hic enim præ-
surripuisse *per L. 5. C. de furt.* quod etiam confir-
ptum furtum. *vers. cum enim Inst. de obl. quæ ex del.*
43. Ord. caus. crim. ubi hæc verba habentur, So
bey dem verdachten gefunden oder erfahren wirt, daß er
r zum theil gehabt, verkauft, vergeben, oder ohn wor-
nen Verkäufer vnd Behrman nicht anzeigen wolt, so
ein redliche Anzeige der missthat wider sich, dieweil
hret daß er solche Güter ungesährlich vnsträflicher weiß
ten Glauben an sich bracht hab. Idem asserit *præced.*

maxime autem hoc procedit si sit homo vilis & levis opus,
hic enim torturæ subijci poterit. MANZ. *ad const. crim.*
3. n. 1. & ZANGER. *in tr. de quest. cap. 2. n. 175. & 176.*
autem se res habere videtur in eo, qui laudatæ est vitæ,
famæ & conditionis, nimirum quod ille quæstioni non sit
indus, quia ex bonis bona, ex malis vero moribus mala
suspicio. *L. desertorem 3. §. 12. ff. de re milit.* quod tamen
demum obtinere puto, si venditorem incognitum denomi-
alias enim quamvis sit vir honestus, & tamen venditorem
iciter indicare noluerit, incidit in suspicionem, *per L. 5.*
furt. nisi in foro publico, taberna, vel loco ubi ejusmodi
endi solent, se emisse comprobaverit, *arg. l. 3. in pr. & §. 1.*
seq. ff. ad SCtum Maced. tunc enim excusatur, impossibile
m est, quemvis in tanta hominum multitudine interno-
; Limitatur porro, quod quamvis res apud aliquem reperta
on statim tamen ille furtum commiserit, ut arguit historia
enjamin Josephi fratre, cujus sacco se inscio fratris Josephi
us inditus, ibique inventus fuit, *Genes. 44.* maxime autem
ari potest, si famulos viscosas manus habentes quis habeat,
nim rem furripere potuerunt, quorum alias præsertim hoc
oso seculo natura & proprium est furari. *teste BALD. in L.*
3. n. 4. C. quib. ad libert. proclam. non lic. item fieri potest,
us rem ibi reposuerit inscio Domino, vel si res parva sit,
enestram absente Domino immiserit, in dubio autem sem-
enigniora præferenda sunt, *l. 56. ff. de Reg. Jur. & BALD.*
in civilem. 2. C. de furt. item contingere potest, ut quis rem
fide a fure vel raptore emerit, vel alio justo titulo accepe-
s, *furtivæ quoque res, Inst. de usucap. & L. bonæ fidei 48. in*
ers. nec interest ff. de adquir. rer. domin. quem ideo furti
re velle periculosum & absurdum esset. Porro limitatur,
ventio rei furtivæ penes aliquem locum non habeat, neque
ræ subijci possit, si Dominus rei ablatae confiteatur, se ause-

1. resp. cap. 2. n. 15.
Vaino limitatur ut
it ejusmodi res mo
presump. lib. 5. præf.
ere dicitur. adde G
luri & latroci
qui sunt surreptæ
et & curia erat
in amplissimis a
et sumptus, eosq
mando & dissipan
et facultates illæ
tempus inventionis sit
licitis rem su
lur. titel. l. 4. §. 1.
time frustra hæc pr
monis & malæ fama
quoniam si, quod ma
verum de eo qui e
pecuniam mutuo acco
tuera, non nisi hor
fr. pr. ff. pro socio. l.
us. ff. n. 23.
3. Iudicium est
que subtracta dicit
is, sine his enir
BLANC. in tr. de
probat. vol. 3. conf
4. Si homo n
opinio, domum

D. 2. n. 15. CLAR. lib. 5. sent. §. furtum vers. excusatur.
 nitatur ut quæstio locum non habeat in eo qui solitus
 li res mobiles palam vendere & emere. MENOCH. de
 lib. 5. præsumpt. 29. quod enim aperte fit suspicione ca-
 r. adde GOMEZ. var. resolut. Tom. 3. cap. 13. num. 21.
 & latrocinii indicium (præsertim quando res magni
 surreptæ) secundum esse potest, quando is cui antea
 turta erat suppellex, tenuesque amicorum copiae, in-
 plissimis auctus sit opibus, liberaliores, maioresque
 tus, eosque ad voluptatem potius quam necessitatem
 & dissipando profundat, nec tamen ostendere possit,
 tates illæ ex hæreditate aliqua opulenta, vel thesauri
 entione sibi acciderint, vel quod honestis artibus &
 tis rem suam auxerit. Ord. caus. crim. art. 43. l. 10. C.
 l. l. 4. §. 1. ff. de muner. & honor. augetur autem ma-
 a hæc præsumptio, si suspectus sit homo levis opi-
 nalæ famæ, ut innuit d. art. 43. wann es eine solche
 zu der man sich der Missethat versihet; aliud etenim di-
 e eo qui est vitæ scelerisque purus, de tali enim cum
 mutuo accepisse vel alio modo ad opes pervenisse po-
 nisi honeste præsumendum est. arg. L. merito. 51. in
 ro socio. l. 56. ff. de R. J. MENOCH. lib. 2. de arb. jud.
 3.

icium est, si quis ejusmodi rarioris formæ monetam
 cta dicitur expendat, concurrentibus aliis circumstan-
 his enim ad torturam non temere profiliendum. M.
 tr. de indic. n. 420. videatur tamen MASCARD. de
 3. conf. 832. n. 5.

omo malæ opinionis & famæ de quo habetur sinistra
 mum exire in qua furtum factum est, & aliquid oc-
 alio vel toga sive nocte sive die, portare visus fuerit,
 bus aliis adminiculis. MENOCH. Lib. 5. de præsumpt.
 m. 8. & 9. LANCELLOT. DE DECVRION. sub tit. de
 7. BLANC. in tr. de indic. num. 418. & BOCER. in tr.
 ap. 3. num. 88. Dixi malæ opinionis & famæ alia

s qui plerumque pallia & sub iisdem vestimenta facienda
ficienda portare solent, aliique honesti opifices palliati su-
nem hanc incurrere possent.

. Si ad fenestram aedium in quibus furtum factum est,
appositae inueniantur, quae hujus uel illius esse dicuntur,
modica contra Dominum scalarum & ipsius familiam oritur
mtio, & proinde aliis adminiculis furtum corroborantibus
entibus hi sub tormentis interrogari possunt. *BLANC. in tr.*
ic. n. 438. PARIS. DE PVTEO in tr. de Syndic. verbo, an stetur
torti. ALEX. conf. 5. num. 5. vers. & licet deponat. quod ta-
limitandum duxerim, nisi Dominus scalarum eas non in-
, sed suspensas forte ante aedes habeat, ita ut cuius facilis
um occupatio, tunc enim praesertim si Dominus sit uir ho-
e existimationis hanc suspicionem cessare autumo.

6. Maximum autem indicium est, si fur uel latro in ipso
cinio uel furto deprehendatur. *argum. §. 3. l. d. oblig. quae ex*
nasc. ita ut ea quae commiserit uix negare queat *l. 16. C. de*

Si autem 7. furtum ferramentis uel clauibus adulterinis fa-
esse dicatur, & ejusmodi instrumenta furtiua penes suspe-
inueniantur, non dubium est, si aliae suspensiones concur-
quin talis torturae subjici possit, *argum. Ord. caus. crim.*
43. ubi haec extant uerba. Item, so der Diebstall mit son-
Speer- oder Brechzeugen geschehen wäre, so dann der Verdacht
selben Ende gewesen, vnd mit solchen gefährlichen Speer- oder
hzeugen vmbgangen, damit der Diebstall beschehen, vnd der
dacht ein solche Person ist, darzu man sich der missethat versehen
, ist peinliche Frag zubrauchen. *GRATIAN. conf. 95. n. 29.*
POL. DE MARS. conf. 8. num. 2. & num. 5. quod etiam con-
at *Dn. JVST. OLDEKOP. in cautel. crim. tit. 2. cautel. 27.*
monet, ut si furtum ferreo instrumento factum, & fortassis

interrogari po-
dit, hacque cautel-
ne, tandemque susp

hendi quod
con, fabularioru
mentum torrefa-
e inuidia tertii
similia ad tortur
nate incendium
tum, sine furdum
ides ignarios, ue
h trahere, uel pra
on enim hujusmodi
dicendo ualde sit
pactis inducitur
um. In. & seq. de
con rumpen hader
con uerba quod in
dit. In. & dolus
causa aliud agitur,
MATTH. STEPH. in
fectus rationibus
denia alium in fu
orationis ergo ill
dam non esse conf
ur. uid. VIGEL-
preferuntur per
Simile indi-

interrogari possit, cui, & quonam tempore illud uendi-
que cautela adhibita, quosdam fures nocturnos prodi-
mque suspensos fuisse scribit.

X V .

indicii quod non ex fulmine cœlesti, neque ex mercena-
bulariis, coquorum, famulorum, cereuisiariorum,
im torrefacientium culpa ortum, sed ex malitia, me-
dia tertii alicujus immissum est, indicia esse possunt
ad torturam, si quis in loco suspecto & abscondito,
incendium, sulphur, nitrum, puluerem siue tormen-
te furdum, pyrobolos, lampades ignitas, fomites &
arios, uel carbones, lineas stupas, & ejusmodi missi-
u, uel praeparare uisus fuerit: *Ord. caus. crim. art. 41.*
huiusmodi praeparatio & ordinatio, praesertim in loco
ualde sit suspecta, non immerito ex huiusmodi prae-
ducitur quaedam probatio. BLANC. *in tr. de indic.*
seqq. dummodo suspectus sit talis, qui apud homines
in laudem & fidem mereatur, sicuti innuit *d. art. 41.*
quod insolita arguant suspicionem. *arg. l. 7. ff. de con-*
& dolus malus praesumatur, quoties circumscribendi
agitur, & aliud agi simulatur. *l. 7. §. 9. ff. de pact.*
SEPH. *in not. ad art. 41. Ord. caus. crim.* si autem su-
onibus probabilibus demonstret, se fomenta succen-
n in finem tractasse, ignibusque forte missilibus re-
ergo illa destinasse, hunc certe quaestioni subjicien-
te constat, ratio est, quia indicia ualidioribus elidun-
GEL. *c. 4. except. 3.* & in dubiis semper benigniora
r per uulg.

indiciū est incendiū; si quis alteri minitetur se ru-
m aliquando supra domum positurum, er wolle ihm
n rothen Hanen auff das Haus oder Dach setzen, ma-
nitans sit homo leuis, & minas executioni mandare
, breuique incendium subsecutum fuerit, *arg. art. 32.*

der der Geschicht zu thun getrohet hätte, vnd die That auch in
zeit darauff erfolgt wäre, vnd wäre ein solche Person, daß
h der selben That zu ihr versehen mag, wirt auch für redliche
ung der missthat gehalten, vnd ist peinlich darauff zu fragen.
ad d. art. 32. & art. 41. num. 9. ZANGER. cap. 2. de quest.

Dixi si breui incendium subsecutum fuerit, nam post in-
im animus ulciscendi depositus, & alius damnum de-
raesumitur. *MANZ. d. art. 32. quid autem si minae in
iracundiae effusae fuerint, statim autem uel post modicum
s reuocatae? hae certe nullius sunt momenti, quicquid
n calore iracundiae uel fit uel dicitur, non prius ratum est
si perseverantia apparuit iudicium animi fuisse. L. 3. ff. de
& repud. ratio autem est, quia ira mentis alienationem
nducit, rationemque perturbat. l. 38. §. 8. ff. ad L. Jul. de
can. 5. caus. 2. q. 3. item, quia homo iracundia incensus
t implenitudine intellectus, BALD. in c. 1. §. si quis de pac.*

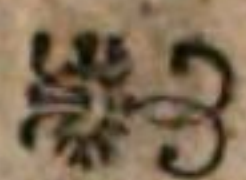
Cum autem plurimi malitioso hoc & semper in pejus
seculo (etiamsi inuidiae incendio conflagrent continuo,
admonitionem d. *PAULI Ephes. IV, 26.*) pro hostilis animi
beneuolentiae indumentum gestare, ultionemque ultra
& diem donec opportuna sese nocendi offerat occasio
here differreque soleant, iudex discretus recta rationis
singulas circumstantias perpendere, seque facili negotio
care poterit.

X V I :

Proditionis indicia esse solent, si quis praeter morem furtim,
te, ac periculose, domum ejus qui postea proditus est in-
rit, & nihilominus simulet, ac si male sibi ab eo metuat,
nim si talis persona sit quae uerisimiliter factura fuerit hoc
tum, torturae subjici debet, ita sanciente Imp. Carolo V.
d. caus. crim. art. 42. So der Verdacht hältiger, ungewohn-
und gefährlicher mensch ben den Veniaen die er verrathen zu haben

videtur est aliud ager
v. CARPZ. in p
quest. 1. num. 95.
om de eo qui litera
et huius transmittit
ndem l. 1. ff. ad L.
de super, COVAR
quosmodi litera
imp. 2. legi &
vel exum intell
analogiam & S
quod literas prod
recepit, sed sal
2. 4. num. 251. cent
maum, ad Jus M
um proditoris est in
mago Marescalli, cum
dico, unicus, vel
compe. nota sunt iis
deu. dicitur, 2. mff,
& quod primo loco p
ber. h. l. art. 25. Aliu
ang. crim. Carol. art
seclo pre alius pep
eum eum a militib
impliciter admittent
dus maxime si
uatione bonorum
i in maioris mali
scum esse doceri
redderet, Quod E
hystor. de

aliud agere, aliud simulare. *Dd. ad L. 1. ff. d. prava-*
RPZ. in praxi rer. criminal. p. 3. q. 122. num. 83. BOCER.
3. num. 95. & ZANGER. cap. 2. num. 191. Idem dicen-
qui literas scienter ab hostibus accipit, vel easdem
transmittit, neque id superioribus vel æqualibus suis
ff. ad L. Jul. Majest. maxime si ignotis characteribus
COVARRVV. 2. var. resolut. c. ult. num. 7. quomodo
modi literæ cum ignotis characteribus, vel notis mu-
ni, legi & intelligi possint, ad detegendam proditio-
nem intellectum, consule *JANI HERCVLIS de Sun-*
giæ & Steganographiam auctam Lib. 6. Item si quis
eras proditorias, cum tamen opportune potuisset
it, sed salvas & incolumes dimiserit, *PETR. CABALL.*
n. 251. centur. 3. PETRVS PAPPVS A TRAZBERG. in
ad Jus Milit. Batav. art. 12. Ejusmodi farinæ indi-
onis est in milite, qui sine consensu magistri equitum
calli, cum hostis tubicinibus, æneatoribus, tympa-
is, vel aliis personis suspectis verba facit, vel quo-
lo fert iisdem opem. *arg. Rönigl. Majest. zu Schwe-*
Brleß, art. 60. tit. 13. & Majest. Reg. Daniae art. 22.
no loco poni debuerat. *arg. Imp. Maximil. 2. articu-*
25. Aliud proditionis indicium refert, MANZ. ad
Carol. artic. 42. si nimirum hostes supervenientes su-
iliis pepercerint, ablata restituerint, vel indigne tu-
militibus gregariis male habitum, quod tamen non
mittendum, sed limitandum existimo, nisi sc. su-
me si dives sit ad redimendam vitam, & pro con-
onorum militibus dona pro immunitate obtulerit,
s mali evitandi causa evaserit. Aut astutia hostis id
oceri possit, ut virum alias egregium suis suspectum
mod Fab. Max. ab Hannibale accidit, teste *LIVIO*
lib. 2.

XVII.

monetæ indicium esse potest, si penes eum qui regale
cudendæ monetæ non habuit, talia numismata vel
F

menta apta ad aurum & argentum percutiendū invenian-
HIPPOL. DE MARSIL. *ad L. qui falsam monetam n. 105. ff.*
Cornel. de fals. BOSS. in pract. crim. tit. de falsa moneta
Si vero sola instrumenta sine falsis nummis percussis apud
em inveniantur, hunc temere torturæ subijciendum non
mo, cum ejusmodi instrumenta per hereditatem, vel pi-
s loco habere & acquirere potuerit, nisi circumstantiæ,
quod suspectus sit homo temerarius & vilis, aliud suadeant,
CIBER. DECIAN. *in tract. crim. libr. 7. cap. 26. n. 6.* inprimis
quæstio locum habebit, si præter instrumentorum inventio-
penes suspectum nummi asperi, qui ex nova confectione ta-
le solent, et nondum ex assidua attritione & tractatione
ati sunt, reperiantur. BOCER. *in tr. de quæst. c. 3. n. 119.* ubi
ionem quoque, an is penes quem falsa moneta reperitur
us dici debeat, tractat, & HIPPOL. DE MARS. inter ma-
& modicam falsæ monetæ quantitatem distinguentem se-
t n. 120.

XVIII.

Ultimo loco deveniendum ad magiæ & incantationis cri-
quod propter enormitatem & divinæ majestatis læsionem,
s tenere deberet, proindeque non immerito gravissimum &
um criminum maximum censetur, quippe quo incantato-
exorcistæ, præstigiatores, haruspices, venefici, necro-
ci, lamiae, sagæ, ac striges, sicuti doctores promiscue &
erenter eos appellitant, vel expresse secundum theologorum
ntiam, Deo inexhausto bonorum fonti foedus baptismi rescin-
o renunciant, filium Dei cujus dira morte a sempiterna morte
cati sunt abnegant, ejusque beneficia detestantur, e contra
numinis & hominis inimico homagium præstant, obse-
n promittunt, suasque animas cum corpore (quod dictu
ndum) sempiternis suppliciis mactandas tradunt, vel tacite
falsæ monetæ cum spiritu contaminato quid commercii

1. Si quis serio
illicias, quantum
bere placet, e. g. d
ben zu nachsagen: ax
mit der Kling auff ein
Fremdgeist: aër
zu sprechen: al
AMBLYCVS
der desselben
pyroman
in Rauch: raddom
zum, aus dem
in Geschirren mit
ja: catopromanti
us Fuß oder Chry
geben der Finger,
phus esse solent,
Argemont Anno 158
in qua lege essent
nesciret alios docer
tiam hujus artis ha
torturæ subijciend
ii. Wann jemand
insfeld. ad l. fin. C
prohibita discere
2. Si sortileg
iteri minatus sit
der jemand zu b
den geschicht;
conversetur,
conclus.

quis serio sese offerat ad docendum alios ejusmodi ar-
tium, quarum quasdam ad meliorem informationem adscri-
bit, e. g. divinationem de cribro, aus den Sib vmbtrā-
rsagen: axinomantiam, aus der Achs: dactyliomantiam,
aus auff einen Glas vol Wasser: pegomantiam, aus dem
Nuch: aëromantiam, aus der Luft: alphetomantiam,
aus meel: aleuromantiam, mit Weizenmeel: cujus me-
BLICVS. lib. 3. cap. 12. daphnomantiam, aus dem Lorbeer-
desselben Blättern: cepheleonomantiam, aus einem
pyromantiam, aus dem Feuer: capnomantiam, aus
: rbdomantiam, aus den Ruthen oder Berten: xylo-
aus dem Holz: gastronomantiam, aus runden gläser-
ren mit Wasser: lecanomantiam, aus dem Beckenflin-
stromantiam, aus den Spiegeln: chrystallomantiam,
der Chrystallinen Gläsern: onimantiam, aus dem Na-
finger, & quae ejusmodi artes Diabolicae & technae
solent, v. *Demonomaniam Magorum* JO. FISCHARDI
Anno 1581. Germanice editam Lib. 2. cap. 1. & 2. Dixi
offerat ad ejusmodi artes docendas, ratio si quis eas
os docere non posset, & eo ipso quis fatetur se scien-
artis habere, ut non immerito ob hanc confessionem
objiciendus sit, arg. art. 44. Ord. caus. crim. Carol. V.
jemand sich erbeut andere Menschen Zauberey zu lehren, 2c.
ll. fin. C. de malef. & mathem. culpa enim similis est tam
iscere quam docere. l. culpa 8. C. de malef. & mathem.
ortilegus perniciem, fascinationem vel incantationem
us sit, minaeque eventui respondeant. d. art. 44. verb.
zu bezaubern bedrauwet, vnd dem Bedrauweten derglei-
ht; modo suspectus cum veneficis & sagis frequenter
t, similis enim simili gaudet, BERLICH. Tom. 4.
n. 146. ZANGER. de quæst. cap. 2. n. 204.
quis utatur rebus, verbis, vel gestis suspectis, quae
piunt, & propterea diffamatus sit. d. art. 44.
penes aliquem reperiat instrumentum mutuae obli-
ter infum & Diabolum contractæ illudque cum vel

Si quis instructus inveniatur bufonibus, membris huma-
maxime ab infantibus provenientius, hostiis, imaginibus
praesertim acubus transfixis, libris magicis, herbis ma-
& ejusmodi. BOCER. *tr. de quest. cap. 3. num. 96. ubi n. 99.*
s monet, ut probe attendant accersito probo & perito
o, an earum rerum naturaliter usus licitus esse possit nec
oi enim exemplum memorabile refert de duabus foeminis,
liae sagae tum temporis captae sua confessione prodiderint,
utem facilius Magistratum in eam sententiam traherent,
int, apud unam in cista ejus testam vel ollam adipe reple-
qua ad choreas veneficarum inungere sese soleat abitura,
alteram autem globum cereum, exuviis serpentum imbu-
ad hominum detrimentum inventum iri, super quibus in-
reptis, Facultas Juridica Tubingensis consultata, Medicum
m advocaverit, qui inspecta adipe, veritatem & innocen-
accusatarum publicaverit, asserendo pinguedinem illam cui-
nominum malo mederi, serpentum autem exuvias, partu-
bus mulieribus admodum conducere. V. BESOLD. *quoque*
esaur. verbo Hexen.

. Si quis cum daemone loquatur, & ille quamvis non cer-
respondeat, ZANG. *d. cap. 2. num. 200.*

. Si quis aliquem tangat, qui subito moriatur, vel in ali-
morbum incidat.

. Si quis incubuerit lecto, postea autem abfuerit, & fori-
ccclusis in idem cubile reversus sit.

. Si notae quaedam corporibus impressae sint, eaeque fan-
fint expertes, vel si acu perforentur nullus sentiatur dolor,
qui opinantur, (alii hoc indicium fallax esse putant) quas
notas Dn. BOCERVS ex imaginatione materna maxime
emis mensibus provenire existimat, & explorandum ait,

10. Si quis
suo deprehend
tere, vel anima
tur, & pecora

11. Si quis
exortum, stans ju
proprie, lapid
in moribus div
ar quidam ind
alam in oculis n
Dr. WALDSCHM
Dd. allegati, in pri
& ZANGERS de
latus & pulcherr
malam accedere de
rim. p. 1. q. 48

in unam q
ver manus dexte
sinistre, magno
tur, & ita in aqu
submergatur, qu
SONIVS in physio
nis modum proba
sine dubio tanqu
bendi modum int
in veteri testame
equum ita jubent
tius erit ab eo
tentamen

Si quis in loco, domo, vel stabulo, tempore non comprehendatur, vel limen effodere, & pulverem immittit animalia inungere, iisdemque potum infundere cernae cora brevi post mortua comperiantur.

Si quis tempore aestatis ante grandinem vel tempestatem stans juxta flumen aut stagnum, aquam a tergo in aërem, lapidem percusserit, flores vel herbas varias, & folia, sive diversis collegerit, ollaeque imposuerit. Item fulgur indicium magiae, si quis sit sic cocus, & imaginibus oculis non habeat; an autem & quatenus verum sit vid. SCHMID. d. l. pag. 342. & quae sexcenta sunt alia, quae in primis vero Dn. MANZIVS ad Const. crim. art. 44. RVS de quest. cap. 2. num. 193. usque ad n. 206. inclusive, pulcherrime tractant, inque his & similibus, famam dedere debere tradunt. vid. quoque Dn. CARPZ. in pr. q. 48. per tot.

Item probatio per aquam frigidam, qua veneficæ pollex dextræ, magno digito sinistri pedis, & pollex manus magno pedis dextri digito, transverse funibus astringitur, in aquam conjicitur, locum faciat ad torturam, si non in quaestione est inter Dd. WILH. ADOLPH. SCRIPSI in physiologia sagarum pag. 112. & seqq. hunc exploratio probare conatur, verum enim vero, cum Diabolus tanquam Dei operum imitator vaferrimus, hunc pro- bationem introduxerit, ad exemplum purgationis mulierum, sicut in testimonio de adulterio insimulatarum, quas zelotypiae habente Mose, bibere oportebat, Num. V, 12. & seqq. eo abstinere, neque refragatur, quod sæpe per hoc veritas fuerit explorata, celebris enim Iustus GÖDEL- fert, se contrarium oculis suis vidisse, imo testatur, eandem sexies cum venificis captis hanc probationem omnes non anserum more supernataste, sed plumbi rillas fuisse, vid. Dn. BOCER. pro & contra hanc quæ- admodum tractantur.

SCHMID. p. 1. concion. 14. pag. 343. & HERMANN. NEV-
Med. D. in libello cui titulus, Bericht von Erforschung,
und Erkänntnuß der Zauberinnen durch das kalt Wasser.

An autem torturæ locus sit, si saga sub tormentis interrogata,
vel illam criminis complicem esse dicat, eamque in monte
erorum, auff dem Blocksberg, (ad quem vulgo noctu Ca-
s Maji, Lamia ab Amasiis suis & dæmonibus familiaribus,
, baculis, hircis, porcis, vitulis, & aliis præstigiis rebus
ntes, vehi dicuntur) choreis interuisse, noctem ludis &
neffationibus consumpsisse, in hominum pecorumque per-
m, grandinem, tonitru, tempestates, & alia mala excitasse,
is cum Diabolo renovasse, eumque hirci plerumque forma
picuum (en la parte ma suziaque tenia, ut Hispan. more lo-
) in partibus scil. honoris ergo latine non nominandis, deo-
tam, ibique conspectam fuisse, asserat? Dd. non conve-
it, plurimi etenim existimant, quod omnia, quæ de Lamiis
rum conventibus dicantur, aniles saltem sint fabulæ, neque
ra, sed per somnum tantum contingant, in qua opinione
ter alios etiam erant, b. LUTHERVS, ut videre est Tom. 1.
ens. fol. 126. & PHILIPP. MELANCHTON in libello de anima;
um quamvis dubium non sit Diabolum sæpe istiusmodi homi-
us illudere, interim tamen eum hoc posse certo certius est,
Dn. CARPZOV. in pr. crim. p. 1. quest. 48. num. 57. ubi ma-
um catalogum Dd. hanc sententiam affirmantium producit. nam
ngeli boni sua potentia homines in momento secum traducere
sunt, ut testantur, Ezech. VIII, 8. quem Spiritus Dei in con-
ino capitis apprehendit & Hierosolymam duxit. Item Habacuc
i ad Danielelem in Babylonem, Dan. XIV, 35. & Philippus ex-
here in Azolum, Act. VIII. a Spiritu Dei translati sunt, pro-
simile quid facere Deo permittente posse,

cur, historiarum eteni-
rum conventibus
tam exdem, cum
nomento, vel don

Sigs etiam pr
bregant, hostes
tam facile enim
vultu sæviendi
nos macta
am ihebat, pot
m esse, ut nisi D
zaret, unica hor
sacer. cap. 2. num
seqq. Hodiern
Cameræ vol. 6. num.
nam locum haben
quarior sigis fiat
va una refert quid
de eodem libro,
tamen sententia n
jecturæ & probatio

Cum autem
eisque speciebus
ad nauseam repet
dam sine radios

Cum hodie
olim in usu

æ etenim testantur, quod spectra foeminarum in fa-
ventibus, dæmonis illusionem fuerint visa, foeminæ au-
tem, cum corporibus suis physicis, eodem tempore &
vel domi, vel lateri maritorum junctæ fuerint.

etiam propterea minor fides est habenda, quia Deum
, hostes & perjuræ factæ sunt, quibus certe non cre-
de enim mentiuntur, imo si ipsis esset licentia, in nos
sæviendi, detrimentis corporis & animæ non levibus
os mactarent, unde LUTHERVS in *Pf. 121.* non im-
pat, potentiam hujus hostis (ejusque affeclarum) tan-
tut nisi Deus sanctorum angelorum aggere nos circum-
nica hora omnes mortales occidere posset, vid. tract.
p. 2. num. 98. & MANZ. *ad Const. crim. art. 44. num. 49.*
Hodiernis moribus *Assessor Cam. Imp. p. 1. T. 2. votor.*
. 6. num. 50. & seqq. ait, tunc demum hoc in casu tor-
m habere & indicium sufficiens esse, si a tribus vel
is fiat confessio sub tormentis, & quidem separatim,
iat quid altera edixerit, & nihilominus in depositione
facto, loco & circumstantiis delicti convenerint: Cui
entia non adstipulor, nisi etiam aliæ concurrant con-
probationes solidiores.

autem plurimi magni nominis viri, plurima de magia
ciebus & affectibus admodum docte scripserunt, ea
repetere hujus non est instituti, ideoque ad subje-
ediosis ambagibus jam progredior.

X I X.

modie inter nos Christianos dura illa servitus, quæ
erat abolita, nec alia ejusdem sit utilitas, quam ut
ui proprios homines *Leibeigene Leuth* habent, si forte
de illis oriatur, rem secundum regulas de servis tra-
re possint, *attest. ZAS. sing. resp. lib. 1. c. 3. num. 75.*
subjectum & quidem regulam generalem constituo,

subjici possint, nisi specialiter a jure, vel ob defectum
vel corporis debilitatem, aut aliquam dignitatem, repe-
r exempti.

propter defectum animi torqueri non possunt.

Impuberes vel pubertati proximi *L. 10. in pr. ff. de quest.*
33. & L. 14. ff. ad SCtum Syllan. quamvis appositis forci-
ad pollices constringendos terreri possint, *d. l. 1. §. 33. &*
vel loris cædi, *ibid.* ex quibus apparet minorem 25. annis
eri posse, cum nullibi in jure reperiatur exceptus, neque
minibus ætatis suffragio juvetur, *l. 1. & 2. C. si adversus delict.*
l. 9. §. 2. ff. de minor.

Ob defectum intellectus, excusantur a tortura furiosi,
§. 11. ff. ad SCtum Syllan. omni enim intellectu carent, *L. 14.*
de offic. præsid. neque percipiunt finem quæstionis, cur
entis afficiantur, si tamen intervalla habeant furoris, recte
torturæ subjici existimaverim.

Quandoquidem prodigi furiosis comparentur, *L. 12. §. ult.*
tut. & curat. hæc tamen comparatio in delictis locum non
cum prodigalitas per se sit nequitia, & maleficio, pro-
a quæstionibus liberi non erunt, *BOCER. in tr. de quest.*
2. 11.

Immunes sunt a tortura melancholici emotæ mentis,
er identitatis rationem, quæ idem jus facit, modo peritus
cus veram non fictam melancholiam esse asserat, quomodo
& quatenus dignosci possit, vid. *JVST. OLDEKOP. in*
l. crimin. Tit. 3. cautel. 23.

Muti & surdi, *arg. L. 10. ff. qui test. fac. poss. L. 1. §. 8. &*
ff. ad SCt. Syllan. ratio est, quia plerumque sunt fatui, &
confessio ab iis exprimi potest, si vero per accidens tales
fuerint, literas noverint, & intellectum habeant, recte scri-
ub tormentis fit interrogatio cum nocentium peccata nota
lebeant, *L. 18. pr. ff. de injur.* idem dicendum de eo, qui
m mutus est, siue id vitium natura siue casu acciderit, voce

Quamvis cæcus
L. 3. §. 9. ff. ad SCt.
mod ante cecitatem
a dñm, cum neq
min rest tormentis f
igni possit, ZANG.

propter corporis

mes. L. 3. §. 19.

rim. cap. 41. n. 6.

omque ad initium

prehim, senes bis

en habere sensum

non liberationem re

me maridos, & cap

as qui acri vegetoqu

creantur, PAVL.

um senes dicantur,

de ut. Jul. quest. L.

pram impuberum tem

est, FARINAC. in pr

2. Liberantur va

decumbunt, ut si to

mineret, L. 3. in

quest. junct. l. 1. pr. e

ne verbis, siue pr

lum, arg. l. 1. §. 33.

non substat, moder

na incrementum

de Beschlagte gefa

Leibe hätte, so sol

kommen werden, d

nigsten vrie

avis cæcus regulariter ut testis torqueri non possit, ff. ad SCtum Syllan. nisi forte interrogetur de facto, cecitatem supervenientem contigerit, nullum etiam cum neque loquela neque auditus eum impediatur tormentis subijci, & de crimine a se commissio inter-, ZANG. de quest. cap. 1. n. 48.

corporis debilitatem liberantur a tortura

L. 3. §. ignoscitur 7. ff. ad SCtum Syllan. DAMHOVD. ap. 41. n. 6. Senectus enim in pueritiam revolvitur, & ad initium revertitur, attest. ARISTOT. hinc etiam senes bis pueri; ut non immerito ACCURSIVS dixerit, sensum puerilem, in L. Senectus C. de donat. quam rationem restrictam volo, ad senes viribus exhaustos, & capulo vicinos, non ad robustos, graves, & vegetoque adhuc ingenio pollent, quales haud raro, PAUL. GIRLAND. de quest. q. 6. n. 5. & 6. qui au- dicantur, iudicis arbitrio relinquendum, MENOCH. quest. Lib. 2. cent. 1. cas. 59. n. 3. Hos tamen ad exem- erum terreri posse, extra dubitationis aleam positum AC. in pr. crim. q. 41. n. 24. & seq.

rantur valetudinarii, qui morbi diritate excrutiati ita ut si tormenta adhibenda forent, mors certissima L. 3. in pr. ff. de SCto Syllan. L. Milites 8. §. 1. C. de l. 1. pr. & l. 7. ff. eod. quin tamen & hi terreri possint, siue præparatione instrumentorum, nullum est du- 1. §. 33. ff. ad SCt. Syllan. Si vero periculum mortis moderate adhiberi debet quæstio, ne ruptura vel vul- ntum accipiat, arg. art. 59. Ord. caus. crim. ibi: So gefährliche Wunden oder andere Schäden an seinem so soll die Peinliche Frag dermassen gegen Ihm vorge- den, damit er an solchen Wunden oder Schäden am we- t werde, ratio est, ut reus salvus sit vel innocentia, l. 7. ff. de quest.

ibetur torqueri, & terreri, foemina prægnans, arg. n. PROSP. FARINAC. in pr. crim. q. 41. n. 84. ratio est.

ut foetus maneat illæsus, *L. 18. ff. de stat. hom.* neve ipsa foetus, quæ tum temporis plerumque enervis & elumbis est, vitæ num sentiat, neque interest siue foemina illa ex legitimo matrimonio, siue ex illicito coitu gravida sit, neque refert an pro sit partui, an vero ante paucos dies conceperit, propter sc. futuræ animæ, in tantum, ut etiam puerpera ante 40. tormentis non sit subjicienda. *BART. ad. l. 3. ff. de pæn. BACH. in process. crim. tit. 5. cap. 21. n. 6. & BENED. CARPZ. r. crim. p. 3. q. 118. num. 51. & seqq.*

Propter dignitatem aliquam a tortura eximuntur

1. Personæ illustres, ut Principes, Duces, Comites, & Bares, jure enim civili Justiniano, hi tanquam eminentissimi, & perfectissimi, per tormenta non interrogabantur, *C. d. quæst. & l. 10. C. de dignitat.* hique moribus nostris illis imparantur, cum surrogatum sapiat naturam ejus, cui surrogatus est, *JAS. in l. 10. §. qui injuriarum 2. num. 2. & 18. ff. si quis in jud. idem asserit, c. ecclesia. 3. ubi gl. X. ut lite pend. BO- cap. 4. num. 30.*

2. Liberantur a severa indagatione, nobiles, per *l. 4. C. ad ul. Majest.* parem enim dignitatem habere censentur, qualem milites & decuriones habebant, si ergo hi tormentis non ciuntur, *l. 8. in pr. & l. 16. C. de quæst.* certe nec nobiles ciendi erunt, *ZANGER. in tr. de quæst. cap. 1. n. 72. & seqq. CARPZOV. in pr. crim. p. 3. q. 118. n. 76. & seqq. cum ibid. Dd.*

3. Milites, *l. 8. in pr. C. de quæst. l. 3. §. 1. ff. de re Milit. & C. ad L. Jul. Majest.* neque refert quod alias militia digni opponatur, *l. penult. C. de pact. l. 13. C. de excusat. muner.* assim in jure: est enim per se quoque dignitas aliqua peculiaris, quæ ex eo, quod milites nobilibus annumerentur, &

milites nostri
hinc periculo, fin
na privilegium ill
a rebus suis. we
vero, a decisionem
nuntios a tot
sive public
re rem habere
ero soluti, l
o militibus sele
ali pallas furar
tut, sicut ceculus
depregit DAMH
modi nebulones
caligis, afficiunt

4. humanitas
Dignitas, Licentia

1. Quia dignitas
autem liberat a tortura

2. Quia nobile
excusat. rurs. & c
le adlocat. dicitur
suntur.

3. Quia milit
judicior. recte au
negam, EVERA
quam questione
A. St. & c.

ites nostros, non minus quam romanorum, eadem
ricula, finemque conductionis eundem esse, propterea
egium illis competere, *arg. L. un. ff. de bonor. possess.
nilis. WESEMB. part. 1. conf. 17. n. 32.* verum enim
ecisionem hujus quæstionis breviter respondendum,
ros a tortura liberari, si de eorum virtute militari
ue publica, honesta, & licita sequantur bella, secus
n habere in iis, qui exauctorati (maxime ignominiose
soluti, *l. 8. C. de quæst.*) passim otiose discursitantes,
tibus sese venditantes, nihil aliud faciunt, quam an-
nas furari, miseros rusticos divexare, & militare di-
it catulus in sylvis, quos pulchre & propriis colori-
t DAMHOVD. *in pr. crim. cap. 103. n. 12.* recte ergo
ebulones, tormentis subjiuntur, & poenis, meritis
afficiuntur, *arg. l. 31. & l. 35. C. de Locat. & conduct.*
nunitatis privilegio maxime quoad torturam gaudent
Licentiatii & Advocati.

a dignitate florent. *c. quanto X. de Magistris*, dignitas
at a tortura, *L. 4. C. ad L. Jul. Majest.*

a nobiles & nobilissimi dicuntur, *in l. 2. §. ult. ff. de
or. & curat. l. 4. §. 1. ff. eod.* Item clarissimi, *l. 4. C.
divers. Judicium; & Egregii, gl. ad l. 15. ff. de*

a militibus comparantur, *in l. 14. C. de Advocat. divers.*
ete autem argumentamur a militia armata, ad malitiam
VERHARD. *in topic. leg. loc. a milite armatae militie n. 4.*
tionem pulchre tractant, BOCER. *in tr. de quæst. cap. 4.*
qq. item Dn. CARPZ. in pr. crim. p. 4. q. 118. n. 81. &
mitationes adfert, nimirum hanc immunitatem locum
in delictis nefandis, sive exceptis, neque tum si Dd.
homicidium committant, & prætendant se sui defen-
c fecisse, neque testibus probare possint: item quod
persona privilegiatae consulto principe torqueri possint,
subiiciantur, & a d. C. de immunitate non

re, neque omnem dignitatem veniam mereri, sed eam saltem
nobilitati aut militiae comparetur, *arg. l. 4. C. ad L. Jul.*
& proinde Clericos recte tormentis subijci existimat; Dn.
RVS tamen distinguit inter Presbyterum, qui superiorem
Clericos locum obtinet, & inter ceteros inferiores Clericos,
i casu torturam non adhibendam ait, posteriori v. posse *per*
C. de Episc. & Cleric.

5. Exortes sunt fidicularum decuriones, *per l. omnes 34. C.*
decurionibus, quibus senatores civitatum moribus nostris com-
mune. ALBERT. GAND. *in lib. de maleficiis rubr. de quaest.*
& FRANCISC. BRVN. *in tr. de indic. & tort. p. 2. q. 4. n. 20.*

Denique torturae subijci non debere eum, qui reipublicae
s fit, scribit HIPPOL. DE MARSIL. *in pr. crim. ad L. 8. in*
ff. de quaest. n. 11. quatenus autem hoc procedat, vid. JUST.
DEKOP. *in cautel. crim. tit. 4. caut. 33. & tit. 5. caut. 3.* ubi obi-
notandum, in crimine laesae majestatis, omnibus aequam esse
ditionem, nec quemquam vel generis, vel militiae & digni-
s praetextu, veniam mereri, *arg. l. 1. & 4. C. ad L. Jul. Maj.*
§. 1. ff. de quaest. l. 16. C. eod. vide tamen ZANGER. *in tr. de*
est. cap. 1. n. 61. ubi in hoc crimine, mulierem praegnantem,
puberem, furiosum, mutum, & surdum excipit.

Visis iis qui torqueri non possint, cuius patet omnes tor-
ae subijci posse, qui expresse non reperiantur prohibiti; in
os autem quaeri possit vel non? *consulatur Colleg. Argentor. Tit.*
quaest. th. 11. & plurib. sequentib.

XX.

Materia objectiva sunt crimina, *l. 1. ff. de quaest.* & quidem
crimina duntaxat capitalia & atrociora; *l. 8. ff. eod.* non vero le-
a, *arg. l. 6. ff. de accusat.* de quibus delatus indiciis & praesum-
onibus est gravatus.

XXI.

... enim observatur ante tor-

ne disputatio in immensum excrescat, paucissimus vi-

l quæstio res fragilis & periculosa sit *supra th. 3.* dictum
am ergo ante quæstionem habendam quod attinet, ju-
vandam, ut si delatus vel accusatus indicis & præ-
us pressus sit.

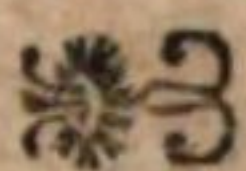
ma adhibitis duobus assessoribus peritis, & Actuario, su-
commisso, annexis ejusdem qualitatibus, articulis cla-
ndis, serio & quam brevissime interroget, *arg. art. 46.*

crim. non enim omnis qui accusatur statim reus est,
convincitur, aut delictum confitetur, propterea neque
is nisi convictus fuerit, & tamen delictum sponte con-
erit, *arg. c. nos in quenquam c. primates 2. q. 1. l. 16. C.*
c. judicantem 30. q. 5. idque exemplo Dei, qui quam-
s sciret, & eventura omnia, tamen *Gen. III, 10.* Ada-
ocabat dicendo, Adam ubi es? & *Gen. IV, 9.* ubi dice-
, ubi est Abel frater tuus? item *Gen. XI.* ubi Dominus
at, ut videret civitatem & turrim, quam ædificabant
; item *Gen. XVIII, 20. & seqq.* ubi similiter Deus de-
, ut videret, an clamor Sodomæ & Gemorræ vere ita
t nec ne?

interrogatio fiat pro conditione personæ & qualitate,
us, & blandis, non dolosis persuasionibus, neque falsis
ibus de impunitate, cum ejusmodi confessio revocari
que iudex porro tormentorum cruciatus tanquam sub
subjiciat, durante vero obstinacia verbis durioribus
quatur, *d. art. 46.*

reus constanter delictum abnuat, ut innocentiam pro-
t, *art. seq. 47.* quæ probatio fieri potest, si delatus de-
se eo tempore quo crimen perpetratum est, alibi fuisse,
testes (sive domesticos vel sanguine junctos, vel fami-
osque minus idoneos, & inhabiles, propter favorem
e, *c. in literis X. de testibus & l. 1. §. ad quæstionem. ff.*
n. ubi HIPPOL. DE MARS. n. 26. & in pr. crim. §.
n. 15.) contrarium prober, quod alius æque infimulatus cri-
mittere potuerit. *CASON de indic. c. 4. n. 5.* item si declaret,

ingiendi occasionem habuisse, nec tamen aufugisse, vel sponte se
præsentasse: vel probari potest innocentia juramento purgatio-
indicia non sint sufficientia; item si super causis delicti, red-
r causæ non verisimiles, vid. pluribus Dn. MANZ. *ad d. art. 47.*
f. Requiritur ut iudex innocentiam deducere paratum au-
arg. L. 3. §. 7. ff. de re milit. & l. 18. §. 9. ff. de quest. ratio
quia tunc iustitia recte administrari dicitur, quando litiga-
causæ suæ merita explicantes, tam in civilibus quam crimi-
ns, patienter audiuntur, *l. 9. cum auth. seq. C. de Jud.*
§. Vt reo dentur copiarum indiciorum, articulorum, dictorum,
inaque testium, contra eum productorum, WESEMBEC. *de*
7. n. 11. Colleg. Argent. eod. tit. th. 18. n. 5. hunc nimirum in-
n, ut se defendere possit; ratio est, quia defensionem dene-
, juri naturali ac divino repugnat. ROLANDIN. *conf. 12. n. 45.*
3. quod Dd. eo extendunt, ut nec diabolo quidem, si foret
udicio, nedum homini, defensio deneganda, quam etiam
Papa nec Princeps, multo minus inferior magistratus tollere
est, *arg. §. sed naturalia f. de jure Nat. Gent. & Civ. secus*
es habet, si quis in crimine notorio & flagranti deprehenda-
, huic enim neque defensio neque dilatio iuste datur, *arg.*
§. si ad diem ff. de re milit. l. 137. §. 2. ff. de Verb. Oblig. in
toriis enim ordo juris non fervatur. GAIL. *l. obs 77. n. 8.*
o autem etiam non petendi dandæ sunt copiarum, & permittendæ
ensiones, cum fieri possit, ut vel tædio vitæ, vel propter
mi perturbationem, & meram simplicitatem eas non petat,
o officio incumbit cognoscentis, nemine reum defendente,
s sumptibus de innocentia quærere, *l. fin C. de his qui lotron.*
factum L. accusationis C. de accusat. facit l. 19. ff. de pæn. D. H. D.
tr. V. art. 47. vers. Wo aber der Verflagte ic. in tantum, ut
iam post quæstionem reo defensionis remedium non sit dene-
ndum, si comprobare velit, confessionem suam nimia crucia-

6. Requiri
exceptiones su
dini modicum
amorum, sicut
107. quomodi
anno non pro
lunisque imo
17. Ord.

Vi ad t
fir., vel ver
neam confessio
cum adhibere
policem, aut
o imminens pe
4. caut. l. n. 8
nam autem test
in 17. de quest.
et compertum
dam, si enim
secundum pro
linquendo cer
in 17. ne Reus p

8. Requiri
defendere possi

9. Vi jud
pleneque prob
n. l. 1. n. 7. C.
§. de quest. f.
n. 20. & 35. le
etiam reus

Requiritur ut modica dilatio a iudice detur, intra quam
res suas proponere possit, *arg. auth. jubemus C. de Judic.*
dicam concedendam esse, ne dilationes dentur centum
diebus, sicuti quidam iudex aliquando referente Dn. OLDEN-
isimodi dilationes concessit, ratio est, ut lites in multos
dies non protrahantur, & variae inde resultantes molestiae,
que immodici, prohibeantur. *l. properandum C. de Judic.*
7. Ord. Crimin.

Et ad torturam non procedat, si aliae probationes haberi
vel veritas per evidentiam facti, sive per testes & spon-
taneam confessionem elici, BERLICH. *p. 4. concl. 4. n. 104.* frustra
adhiberetur, si per spontaneam confessionem, eamque
reus, aut aliis probationibus convinci posset reus, maxime
agens periculum & fragilitatem. OLDEKOP. *in caut. crim.*
t. 1. n. 8. CARER. in pr. crim. de tortur. §. 6. n. 29. (qui-
bus testes & quatenus admittantur, vid. late ZANGER.
quest. cap. 3. n. 20. & seqq.) hinc etiam sequitur, iudici
non est tutis & leviculis indicibus non esse ad torturam devenien-
dum, enim hoc fieret, nemo innocens esse posset, sed iudici
non prudentiam, quæ cadit in hominem, iudicandum, re-
solvendum cætera Dei iudicio, *c. 1. caus. 15. q. 6. vide CASON.*
Reus per indic. conv.

Requiritur ut reus indicia non elidere vel ullo modo se
excuset, possit, *arg. Sanct. crim. art. 13. 18. 28. & passim.*

Et iudex ante torturam pronunciet, indicia esse legitima,
non probata, nec elisa, ideoque reum torquendum CASTR.
C. de iurejur. propter calum. l. edictum 8. & ibi: BART.
ff. HIPPOL. DE MARS. in pr. crim. §. nunc videndum
non est, si plenæ adessent probationes delicti, tunc
non est torquendus, ratio, quia qui certus est, non
torquari debet, *arg. l. 1. in fin. ff. de act. empt. & vend.*
Et rei affectus & compulsionum animi probe observentur,
sunt, qua nimirum constantia & trepidatione quid
sint, *§. 5. ff. de quest. Ord. caus. crim. art. 12.*

11. Ut testes ab ipso iudice, adjunctis duobus peritis assesso-
& scriba examinentur, *arg. l. 3. ff. de testib. & d. art. 71.*
ti haberi nequeunt, cum quatuor assessoribus, iudex exa-
nstituatur, suisque impensis capita accusationis superiori trans-
magistratui, eaque referat, quæ ad causæ cognitionem ne-
ia sunt; *Coll. Arg. tit. de quæst. n. 9. ib. 18.* ratio est, quia
bet etiam minima facti varietas, totum ius reformare potest,
C. de transact. & l. 52. §. 2. ff. ad L. Aquil. sique opus fue-
teris mutui passus, durch Compasßbrief, testes examinari
, vel invitos ad testimonium ferendum compelli jubeat.
72. *Ord. crim.*

12. Ut neutri partium post attestationum publicationem,
um scriptum concedat, nisi res gravis vel ejusmodi ponderis,
t curam ac diligentiam non mediocrem postulet, *art. 73. & 74.*

13. Ut testes impendio partium evocentur, singulisque ex
e & peditibus, in dies singulos quo testimonii dicendi ergo,
is suis superesse non possunt, octo crucigeri, vel æquivalens
ium præstetur, *art. 75.* quia vero aliter quam Caroli V. tem-
ibus, omnia carius venduntur, præsertim in hospitibus, nec
s his sumptibus honeste vivere possit, ZIERIZIVS & alii *Dd.*
otuum destinationem viri boni arbitrio relinquunt, honestio-
us autem, puta nobilibus & in aliqua dignitate constitutis,
iores & liberaliores itineris sumptus, æque pro viri boni arbi-
o sunt præstandi, hi enim lautioribus & deliciarioribus escu-
tis & poculentis sunt tractandi, neque haustu aquæ, vel ce-
iliæ acidæ, & frustillo panis, sicut rustici, & viles personæ,
ntenti esse debent, imo neque pedites sicut rustici venire co-
ntur, sed equo aut vehiculo uti possunt, *GAIL. l. obs. 99. n. 4.*

14. Reis five petentibus five non, advocati eruditi sunt
ibus opprimantur. *L. 18. §. 2.*

si velit, vid. D.
de Sejangene. n.

15. Requiritur,
argumentis probave
velit, si sumptibus
ad exhibend. Si v
habet, ne in se
ff. de proc

16. Requiritur
in articulo, sapie
ff. de art. fin. Co
no enim hæc es
non de casta ri
ent, ideoque ma
um, ubi majus est
in sexto ratio ratio
in marginem viri re
L. 1. §. C. de rep.
vir doctus, maxi
JUST. OLNEKOP
dem exemplum ex

17. Requiritur
cimen commissio
bet, quod sedul
censuræ indic
in apertum sit
racum, quon
nde proman

, vid. Dn. MANZ. *ad Const. crim. art. 47. ad vers. vnd*
angene. n. 25. & seqq.

requiritur, ut si reus innocentiam vel juramento vel aliis
s probaverit, ipseque vel propinqui, testes producere
sumptibus producentis fieri debeat. *l. sed etsi ii. §. i. ff.*
ad. Si vero sumptus non habeat, fiscus eos submini-
et, ne infontes opprimantur, & indefensi relinquantur,
f. de procurat. MANZ. d. l. vers. seqq.

requiritur ut si iudex vel magistratus dubitet de aliquo
lo, sapientes, id est Jctos consulat, *arg. pr. l. de Co-*
rt. fin. Constit. crim. an tortura sit decernenda nec ne?
n hæc est, quia causæ criminales sunt arduæ, & in
e cassa nuce, sed de vita, fama, & sanguine hominis,
oque maturiori opus est consilio, cum cautius sit agen-
majus est periculum, *c. ubi periculum 3. in pr. de elect.*
io rationis est, quia si corpus tormentis laceratum sit,
n vix restitui potest, sicuti nec virgini castitas corrupta,
de rapt. virg. nec ejus quemquam pudeat, quamvis sit
maxime si non ita pridem Academiis valedixerit, vid.
DEKOP. in caut. crim. tit. i. caut. 8. ubi notabile quod-
dam ex Nevizani sylva nuptiali refert.

requiritur, si reus plenis jam probationibus convictus,
nmissum tamen confiteri nolit, ut iudex ipsi denun-
sedula disquisitione facta, & hinc inde collectis suffi-
indiciis, & conjecturis, crimen hætenus inficiatum,
fit productum, obfuscatæque veritatis velamentum
quodque nihil aliud supersit, quam ut eculeum, &
nantem sententiam definitivam expectet, eum nimi-
m, quo reus metu tormentorum sponte crimen con-
g. art. 69. Const. crim. sin vero confessio spontanea nul-
i possit, & tamen de commissi criminis veritate satis
onstet, nihilominus iudex reum etiam sine tormentorum
condemnare poterit, sententia definitiva, *d. art. 69.*

l. 16. C. de pæn. quanquam, FARINAC. q. 40. n. 13. & seqq.
extra ordinem puniendum existimet.

Vbi tamen 18. notandum quod requiratur, si reus veniat
lemnandus, ut probationes luce meridiana sint clariores, &
bitatæ, l. ult. C. de probat. utque ad minimum duobus vel
is testibus omni exceptione majoribus, qui de ipso actu re-
possint, sint communitæ & circumvallatæ, d. l. ult. art. 67.
crim. & DAMHOVD. in prax. crim. cap. 38. n. 10. & 11. pro-
sempre judicum aures illud supremi judicis dictum, Lev.
X, 15. vellicet, non facies quod iniquum est, nec injuste ju-
bis, imo adamantinis plane clavis memoriæ infigant verba,
l. X. de sent. & re judic. quæ propter magnam emphasin ad-
bere placuit; Caveant (inquit ibidem Innocentius) judices, &
identer attendant, ut in causarum processibus nil vindicet
um, vel favor usurpet, timor exulet, præmium, aut expe-
tio præmii, justitiam non evertat, sed stateram gestent in ma-
us, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus, quæ
causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis, &
endis, præ oculis habeant solum Deum &c. & quamvis Inno-
centius ibidem saltem de ecclesiasticis judicibus loquatur, quin
men idem in judicibus secularibus observandum sit, nemo sanæ
entis inficiabitur, cum judex judicium eandem fidem & justi-
am in utrisque requirat.

XXII.

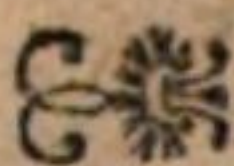
Ex præpositis apparet, ad torturam non deveniendum, nisi
rimen de quo quæritur certo sit admissum, arg. l. 1. §. 24. ff. ad
Crum Syllan. l. 23. §. ult. l. 24. & 25. ff. ad Leg. Aquil. junct. l. 1. C.
hi causæ fiscal. & quidem per probationes plenas & indubitatas,
ut quam-

s fundetur, nisi sc. latrones corpus trucidatum in mare projecerint, hos enim tanquam malæ conditione linquere solitos, nihilominus tormentis subjiciendos. *as. in tr. 1. de indicis cap. 2. præmissor. n. 9. & ANT. GAMAN. lib. 7. de malefic. conclus. 17. n. 12.* ratio, quia publicum cuivis interficere licet, *L. 1. C. quando liceat de Judic.* Ordinis ergo ratio suadet, ut laconico breviter ea quæ in ipsa tortura sint observanda videamus, ubi tu quæstio occurrit, quonam tempore, an diebus maxime tempore paschæ, quæstio haberi possit? facie negativa verior videtur, cum feriæ præsertim nes, & ab ipso Deo sanctificari jussæ, ejusmodi opiniose tractarentur, & improbe dehonestarentur, si tantummodo opera misericordiæ, non crudelitatis proximum exercere jubeamur, vid. Dn. EMANUEL. s, *Gulden Kleinoth der Kinder Gottes, p. 3. cap. 4. n. 56.* accedit quod *in L. quadraginta 6. & seq. 7. C. de feriis* atur, diebus feriatis, & maxime in festo paschæ, in se quæstiones criminales, propter reverentiam scilicet divinam, & alias innumerabiles rationes: Verum quamvis libenter concesserim, ejusmodi spectacula terribilia, & immanitatis sæpius plena, in honorem Dei, vel alterum diem usque differenda esse, præsertim si sit valde atrox, aliter tamen sese res habet, si crimen veluti si latrones publici grassentur, & ipsorum conditio, ob imminens periculum sit necessaria, tunc die paschæ, quæstio haberi potest, cum & in hoc omni numinis speretur venia, per quod multorum salus procuratur. *L. 10. C. de fer.* Justus etenim Deus, ejusmodi turpitudinem cui semper est infensus, iracundus populatur; ne igitur propter delictorum impunitatem magistratus in se provocet, *arg. Nov. 141. in pr.* citus interest, provinciam malis hominibus purgari, *13. ff. de offic. præsid.* cum magna ratio suadeat, poenas solvi, *L. si a Reo. 70. §. ult. vers. nam poenas ff. de*

2. Fallit regula, si seditio vel aliud incommodum timeatur; nim res celeritatem causæ requirit, *arg. L. 1. §. fin. L. 2. & ff. de feriis l. 1. ff. de damn. in sect. c. conquestus ult. X. de fer. nisi necessitas urgeat*, ratio est quia necessitas legem non habet, sed sibi ipsi lex est, *cap. penult. X. de observat. jejunior. & cum fatum facit quod alias & per se est illicitum, can. si nulla*. 8. hinc etiam debitores de fuga suspecti, die feriata incarcerationem possunt, *L. ait prætor. 10. §. si debitorem 16. ff. quæ in fraud. tutor. cum ibid. notat.* ratio est, quia propter fugæ periculum, tur ordine fieri, quod alias extra ordinem fit, *per not. in l. 13 ff. quod met. caus. BALD. in tract. de carcerib. cap. 1. n. 9.* ergo periculum sublit, a regulis juris communis recedi, & dispositio juris prohibitiva, remitti potest, *l. 5. §. 11. & 12. ff. de nov. r. nunc cum ibid. notat.* quibus consentit expresse, *l. nemo 3. de Episcop. aud. ubi Imperatores rescripserunt, propter criminum immanitatem nulli nullo tempore veniam esse dandam.*

Nunc videndum, si torquendus veniat reus, quæ tormentorum genera iudex adhibere debeat? existimat quidem DAMHOVD. *praxi crim. cap. 37. n. 17. & 18.* nullum aliud tormenti genus in re reperiri, quam quod fiat funibus, (quando sc. rei chordis & artibus ligabantur) *per L. 4. C. ad L. Jul. Majest. & L. 16. C. de test.* verum etiam alterius generis, meminerunt JULIANVS & INSTANTINVS, *in l. 7. C. de malef. & Mathem. sc. Eculei, qui erat catasta lignea, cochleæ instar, & intendi atque remitti poterat in torquendis reis, quem describit, JOH. ROSIN. in tract. antiquit. Roman. Lib. 9. cap. 31.* postea autem ex consuetudine, nova & varia tormentorum genera, pedetentim crescente hominum malitia prodierunt, veluti, die Englische Jungfrau, Spanische Kappen, Dänischer Mantel, Braunschweigische Stiffel; quæ alia apud pragmaticos videri possunt, & inter alios, apud IPP. DE MARSIL. *ad L. 1. in pr. ff. de quest. n. 27.* DAMHOVD. *loc. BOCER. de quest. n. 20.* GANDIN. *in tr. de malef. tit. de quest. & tort. quest. 2. & ANGEL. ARET. in tr. maleficiorum in*

omnia tormenta
l. nemo carcerem
culat postulat
desiderat, l. 10.
reus in communi
quo palices reo
tunc subtiliores
tunc fortiter
tunc, quod
an eleuantur
in, si contum
tunc, pondus
tunc cum land
tunc funis in
tunc elevatione
priori dolore
tunc examinat
et fortiter ergo

1. Ut per
Ord. crim.

2. Ut in
bus peritis, &
tionem inflir
tollen & No
tamen in for
in presentia
CABER. in
ratio est, q
rum presen
tegere poss
est, ne jud
nimio iust
folet

nenta decernere, debere *arg. l. un. C. de emend. serv. & arcerem 2. C. de exactorib. tribut.* neque talia, qualia acostulat, sed ea quæ moderatæ rationis temperamenta t, *l. 10. §. 3. ff. de quæst.* & moribus nostris in torquendis communiter adhibetur, polletrum, der Daumenstock, ices reorum fortiter comprimuntur, vel adhibentur futiliores, & duriter contorti, quibus carnifices, manuum fortiter constringunt, maxime autem est in usu illud m, quo rei, manibus vel pedibus ad tergum ligatis in evantur, & sic elevati aliquandiu suspensi relinquuntur, contumacia appareat, vel alia indicia urgentia supervendus aliquod pedibus vel dorso imponitur, aut ad crumulandos, aqua frigida reorum dorsum respergitur, infunis in quo reus pendet sublimis, baculo post diuturationem quatitur, ut tremebundus reddatur, & reus dolore angatur, prematur, affligatur, quos modos pulminat Dn. MANZ. *ad Constit. Carol. art. 58. n. 21. & seqq.* m ergo requiritur.

Et judex certum diem quæstionis habendæ statuatur. *art. 45. m.*

Et in loco ad torturam destinato, cum duobus assessoribus, & scriba, tempore præfinito appareat, ibique quæ instituat, *arg. art. 47. sanct. Carol. vers. so in der jehge Nov. 90. cap. 1. §. 1.* & quidem in loco publico (non foro coram omni plebe, sed quasi in publico, id est, ntia aliorum virorum doctissimorum & honestissimorum) *in pr. crim. de tortur. §. habitis indicis n. 14. pag. 177.* quia homines proniores sunt ad malum, quando alio sentia non arguuntur, cum sævitiam loci opportunitas possit. GRÆV. *de tortur. Lib. 2. cap. 3. p. 297.* altera ratio iudices propter exiguas nec satis probatas præsumptiones stitiæ Zelo (qui quandoque nimis severus vindex esse hementius commoti, misere miseros reos dilaniandos nificibus tradant, & ita apertissimam injustitiæ viam pan-

Vt reus antequam torturæ subjiatur, adhuc serio de
ne confessione, & eculeo vitando, admoneatur, quo
ad delictum aperiendum induci queat, *arg. Ord. crim.*
ratio est, quia omnia prius verbis quam armis sapientem
ri decet, MATTH. STEPH. *in not. ad hunc. art.* altera ratio
quod tortura tunc cesset, si per spontaneam confessionem
appareat, *L. 1. §. 1. & L. 12. C. de quæst.*

Requiratur ut reo ista die qua torquendus venit, neque
neque potus porrigatur, ne corpus ex cibo turbetur: HIPPOL.
ARSIL. *ad L. 1. in pr. de quæst. n. 29.* Plurimi enim qui post
tum cibum torti fuere, non saltem ea quæ comederunt, sed
proprium sanguinem, & vitam, evomuerunt. JUST. OLDE-
in cautel. crim. tit. 4. caut. 7. Si vero reus aliquid comede-
vel biberit, executio torturæ ad minimum 9. vel 10. horas
ri debet, HIPPOL. *d. l. quamvis & alii 8. 6. vel 5. horas ex-*
ri, sufficere existiment, cum digestio tunc temporis jam sit
cta, & alium cibum requirat, vid. NOVELL. *in pract. ad*
isam cap. 3. n. 20. tempus ergo matutinum ad actum illum
ciendum commodissimum videtur, ubi obiter iudici caven-
, ne quosvis cibos & placentas, per quoslibet, reus indiffe-
er suppeditari sinat, sed per suos ministros, id expediri cu-
cum in ejusmodi cibis, præsertim pane & placentis, incan-
ones contra tormenta sæpius abscondi & occultari soleant,
HIPPO. DE MARS. *in pr. cr. §. nunc videndum in fin.* proinde
modi cibum suspectum rejiciat, & alium de suo subroget.

5. Vt torturæ genus sicuti paulo ante dictum usitatum & non
ribile decernat, sed tale quod corpus ad minimum lædat, ra-
est, ut reus vel innocentia vel supplicio salvus maneat, *l. 7.*
de quæst. hinc quidam iudices, reos vigiliis continuis vexare
per vices adhibitis, donec inquietudine

re, quem torque
OLDEOP. tit. 4.
distingui potest, an
postea tenuerit

Requiratur
ratur, donec ad
tionis, vel alie

ad probe omni
ligerendi am
re iudex syn
ad lib. 2. casu 34

Clepsydra

um dñ reus in

per 7. sed. 3. n. 5

in tortura, ut pro

memorem qualita

vel duas tertius un

PAVL. GIROLAND

3. iudici ad

nullo, quo emm

culum, hoc est

certis articulis in

ur; ubi cavend

ur, propter rel

in interrogatio

mem tortu, in

superfluitas, a

gno, i. e. de

una est, &

cedentibus n

time

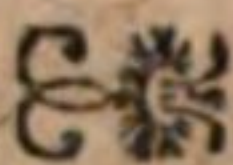
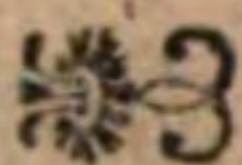
in torquendi modum tanquam insolitum rejicit, Dn. *P. tit. 4. caut. 40.* ubi tamen salva tanti viri autoritate, posset, an reus confessionem suam factam, ex intervallo significaverit nec ne?

requiritur, ut iudex toti actui torturæ intersit, neque donec ad finem sit perductus, utque interea compotari vel aleæ lusui non indulgeat, sicut quandoque fieri so- robe omnia observet, quo non tantum carnificibus occa- rendi amputetur, sed & ministrorum excessus evitetur, iudex syndicatum non incurrat. vid. *MENOCH. de arb. casu 340.*

lepsydra vel horologium adhiberi solet, quo sciatur, reus in tormentis steterit. *GILHAVS. in arb. crim. cap. 6. Et. 3. n. 50.* hinc spacium temporis arbitretur iudex, in a, ut pro criminis, personæ, circumstantiarum, & tor- a qualitate, per quartam, tertiam, & mediam partem, tertias unius horæ, suspensus, & elevatus relinqui possit, *IRLAND. in suo tr. de quæst. 4. n. 9.*

idici ad manus sint interrogationes super crimine com- o examen rite formari possit, inde requiritur ut sit arti- hoc est attest. Dn. *CARPZOV.* ut crimen commissum, culis includatur, & responsio torti, ad singulos exigenda- cavendum, ne uni articulo plura interrogatoria inferan- ter resultantem inde confusionem, præterea requiritur, gatio sit brevis, perspicua, clara, & dilucida, non ta, intricata, & æquivoca, rejicienda quoque omnis s, ad rem nihil faciens, pertinens quoque sit interro- de hisce criminibus, quorum nomine inquisitio insti- & de quibus reus suspectus est, cum fine indicis præ- s nemo examinari debeat, *l. unius ff. & l. cum cogni- C. de quæst.* ita ut de aliorum criminibus, vita, mori- iverfatione reus interrogari non possit, *l. ult. C. de ac- L. repeti ff. de quæst.* imo neque incidenter de alio de- m de eo cujus indicia extant. *BOCER. de quæst. cap. 5. so. & seqq.*

9. Requiritur ut iudex omnia per notarium vel scribam con-
iubeat, de cuius officio infra paucis aliquid dicendum.

10. Requiritur, ut si reus aliquid falsus fuerit, iudex illius
non statim acquiescat, sed per inquisitionem certior fiat,
ut ita se habeat nec ne? cum plures plura, & nun-
quam a se commissa, fingere & mentiri soleant, *art. 54. Sanct.*
& l. 1. §. 23. ff. de quæst. si ergo circumstantiæ falsæ depre-
antur, reus propter mendacium denuo suspectus redditur,
ff. de quæst. & majoribus quæstionibus onerari poterit, *arg.*
§. Ord. Crim. si veræ sint, de pœna deliberandum, *arg.*
C. de pœn. de quibus latius agit Magnif. Dn. CARPZOV. in
crim. part. 3. quæst. 124. per totum.

11. Ad circumstantias indagandas ulterius observandum ju-
ut si reus per tormenta fateatur aliquid, generaliter inter-
rogare, quare & ex quibus causis, qua die, hora, quove loco,
an perpetraverit? quosque auxiliatores habuerit? præsertim
an delictum perficere non potuisset, item si v. g. occisus re-
tur, quo armorum genere, illum interfecerit, & qua cor-
poris parte læserit, quid rerum, literarum, vel nummorum, in-
tus penes se habuerit, quorsum eum humaverit, cui spo-
vendiderit, donaverit, tradiderit, quorsum alienaverit,
quo permutaverit? &c. *arg. art. 31. & 56. Ord. Crim.* non
in individuo, vel specialiter, an Lucius Titius, vel Cor-
s, hoc vel illud commiserit? quia talis interrogatio, magis
estio, quam requisitio esset, *l. 1. §. 21. ff. de quæstion.* ita &
eteris delictis, pro discretione, iudex ad investigandam ve-
m procedere, & longiorem informationem ex Caroli V.
one criminali petere poterit.

12. Si reus tantæ sit duritiei, ut tormenta parvi pendat, &
s exprimi non possit, *l. 1. §. 23. ff. de quæst.* iudex tormenta,
rtim si rei insensibiles sint mutare, & tormentum virgarum
ere potest, quod per alios commendat, & dicitur in ar-

palvis reneficus
a. 17. & 11. v.
quæst. non tamen
mentu iniquum
l. 7. §. de quæst. p.
lum, inel comp
non debet,
de l. 29. n.
maneat,
hodie p
ut ratam h
eam iter
l. 1. §. 96. tam si c
preveret, dam
confessum nullæ
l. proinde ff. ad l.
teniam C. de pœ
tiam torturam
absolvendus, un
Argemur. in.
est peccare in m
Jacob. 11, 13. &
dem esse, qua
misericordia, u

Gradus au
que nominant
ductione ad l
ligatura, qua
tione consist
tres tantu

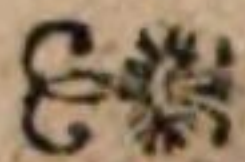
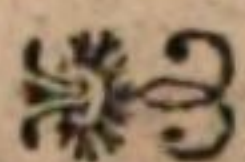

ineficus lateat, vid. Dn. MANZ. *ad const. crim. art. 58.*
& 81. vel quæstionem repetere potest, *l. 18. §. 1. ff. de*
in tamen eodem die, ne scilicet reus una vice per tor-
tequam veritas appareat vitam effundat, art. 56. contra
quæst. præsertim quia secundum tristissimam juris regu-
el competenter tortus, sine novis indiciis amplius tor-
debet, vid. CRAVETT. *conf. 287. n. 7. COTHMANN.*
b. 29. n. 220. & seq. Si vero iterum tortus in revoca-
maneat, dimittendus est, FARINAC. *q. 38. n. 92.* quæ
odie præstita prius urpheda fieri solet, si autem con-
ratam habeat confessionem priorem, deinde extra quæ-
eam iterum neget, tertio torqueri potest, FARINAC.
tum si denuo revocata vera perhibeat, & in confessione
t, damnationi locus erit, *art. 60. Ord. crim.* cum in
nullæ aliæ sint partes iudicis quam in condemnando,
ff. ad l. aquil. l. si confessus ff. de custod. reor. l. qui sen-
C. de pæn. l. 1. ff. & l. unic. C. de confess. sin minus, post
orturam ulterius non est procedendum, sed reus tunc
lus, aut cum cautione de sistendo dimittendus est. *Colleg.*
tit. d. quæst. ib. 19. n. 8. & seq. ratio est, quia melius
re in misericordia quam in severitate, *c. allegant. 36. q. 7.*
13. & præstat iudicem potius benignum & misericor-
, quam rigorosum, siquidem plenitudo virtutum est
dia, ut habet textus *in c. in singulis dist. 86.*

us autem certos Dd. constituunt, & quidem alii quin-
inant, quorum primus in minis de tortura, alter in de-
ad locum torturæ, tertius in vestium detractione, &
quartus in elevatione rei, & quintus in funium quassa-
nsistat, JVL. CLAR. *lib. 5. sent. §. fin. q. 61. num. 31.* alii
um faciunt gradus, & primum in eo ponunt, quando
o incutitur, de tortura inferenda, quod fit si a liëtori-
bus reus exuitur, & a carnifice tanquam jam elevandus
secundum in eo, quando vestimentis exutis jam eleva-
per temporis aliquod spacium suspensus relinquitur, &
n eo, quando funis quassatur, & tremebundus redditur,

ndera pedibus reorum appenduntur, vid. BOSS. *de tort.*
16. BOCERVS tamen duos saltem constituit gradus, & pri-
scil. territionem rejicit, cum ille tantum sit præparatio in-
s torturæ, *cap. 5. num. 24.* ubi iudices monet, ne reum ter-
um præsertim honestiore familia natum, carnifex manibus
gat: propterea notandum ut iudex in torturæ quantitate mo-
nen adhibeat, pro personarum, & circumstantiarum quali-
virium firmitate, imbecillitate, & denique reorum digni-
1. 7. ff. *de quest. & art. 58. Ord. crim.* cum vero passim in
disputatione de iudicis arbitrio fiat mentio, sciendum est,
hac in materia legibus expressis corroboratum, rationi &
tati conformatum, ac clarissimorum Dd. suffragio munitum
lebere; vid. FARINAC. *lib. 1. tit. 5. de indic. & tort. quest. 37.*
194. & *seqq. latius* Dn. OLDEKOP. *in caut. crim. tit. 4.*
1.

13. Si reus vulneratus sit, vel alio corporis defectu laboret,
moderanda tortura, ne cladem patiatur sanitatis, & exitium
struatur, neque vulnus vel ruptura augeatur, *art. 59. PROSP.*
N. q. 41. num. 93. quod moderamen in tribus, nimirum in
inis, personæ, & tormentorum qualitate consistere ait PA-
DE PVT. *in tr. de Syndicatu §. viso n. 2.*

14. Si reus aliquid confiteatur, non statim ad banchum juris,
in carcerem reduci debet, donec dolor cessaverit paulisper,
est, quia si doloribus instantibus ad tribunal traheretur, facta
icatio, tormentorum formidine expressa videretur, atque ita
us momenti esset, BARTOL. *ad l. 1. §. divus 17. ff. de quest.*
quoque obiter notandum, si plures sint incarcerati & tor-
idi, ne unus vel alter reorum jam tortorum, carceri socio-
includatur, ratio ne sese instruant, & varias decipiendi
nas adinveniant, VIGEL. c. 3. q. 2. reg. 6. FARIN. q. 31.
104.

15. Requiritur ut iudex singulis mensibus a custode qu

pie fieret, si fing
bus inquireret u
& postea latoris
suavitate stricte
lato deventur,
quod certe dictu
hujus visita
niendis pur
Argent. tit.

16. Quando
in vel absolvere
17. BANCHOV
men, hoc temp
or, qui tamen
art. 77. Ord. crim
judic. & GAIL.

17. Quando
tormentum, sed & ex
fessus erat, indic
videat, quod sal
infectio fiat, n
dare poterit, p
Ord. Crim. ratio
ius poni, l.
dolo ff. de Rei
quia malitiis h
ocviandum es

18. Ad f
a suspecti

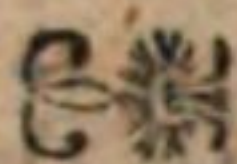
et, si singulis septimanis, & si necessitas exigat, singulis die-
ireret, ut si de adversa valetudine reorum constaret, cibi
lautioris ratio haberi posset, verum hæc de mala con-
e stricte non observantur, sed miseri rei in squalore &
nentur, nec quæritur an marcescant, an vero vivant?
te dictu horribile est, & Dei iram cumulat, qui negle-
us visitationis tandem tormentis nullius ævi longinqui-
ndis puniturus est, *Matth. XXV.* pluribus consulatur
gent. tit. de custod. reorum.

Quandoquidem jure civili judex incarceratos intra men-
osolvere vel damnare deberet, per *l. penult. C. de custod.*
MHOVD. in pr. crim. cap. 17. num. 17. ex consuetudine
oc tempus non observatur, sed judicis arbitrio relinqui-
tamen cito citius causas criminales expedire debet,
rd. crim. ne lites fiant immortales, l. properandum C. de
GAIL. l. obs. 91. n. 4.

Quando reus delictum quod antea non modo in ipsa
sed & extra locum torturæ, ad ratificandum ductus con-
t, indicto die capitalis sententiæ iterum neget, & judex
quod saltem dolose, & ad differendam executionem hæc
fiat, nihilominus sententiam capitalem executioni man-
rit, præmissis tamen præmittendis, de quibus in *art. 91.*
ratio est, quia dolus nemini prodesse debet, sed po-
i, *l. 63. §. tempus 6. ff. pro Soc. l. quod si dolo & l. is qui*
Rei Vind. THOM. DE THOMAS in suis flor. leg. reg. 7.
iis hominum non indulgendum, *l. 38. ff. de Rei Vind.* sed
m est, *cap. sedes apostolica X. de rescript.*

Ad formam quoque pertinet, ut si plures sint torquendi,
tmo initium fiat *l. 1. §. 2. ff. de quæst.* vel ab eo qui ti-
tenceræ ætatis est, *l. 18. ff. eod.* ita si pater & filius sint
i, a filio exordium est sumendum, *argum. d. l. 18.* quia
gis per filii corpus periclitatur quam filius, *§. ult. l. de*
& pro suo in filium affectu magis terretur, *l. 8. ff. quod*
sa. ZANCER. cap. 1. num. 22. §. 1. in 2. & 3. ubi dicitur

uam vasculo debiliore, tormenta inferenda, *arg. l. 18. ff. de*
7. ratio, quia foemina ad veritatis confessionem, tum persua-
bus tum cruciatibus facilius praesumitur inducenda, per notata
filia in orbitate 20. C. de inoff. testam. cap. forus in fin. X. de
signif. & l. 18. in pr. ff. de jur. fisc. si vero unus reorum aequa-
liter timidus sit, & eadem circumstantiae in utroque concur-
, ut iudex nesciat a quo facilius veritas exprimi possit, nihil
rest, a quo initium sumat, arg. l. 1. §. 37. ff. de pos. & l. 31. in
ff. Locat.

19. Ad formam quoque pertinet, ut Notarius sive Scriba in
urae processu, officium suum recte quemadmodum decet, ex-
et, & partes suas cum fide, & exactissimè curet, hoc autem
cipuae consistit in eo, ut

1. Sit juratus, illius enim scripto postea magis creditur, *per*
in e. ad audientiam vers. cum juratus sit X. de praescript.
Dd.

2. Vt formulam juramenti *in art. 5. Ordinat. Crim. praescri-*
, probe observet, & non saltem ea quae in captura, accu-
one, responsione, & satisfactione, sed etiam quae in ipsa quae-
ne, inquisitione, examinatione, & probatione occurrunt,
genti & competente ordine conscribat, secundum art. 181. &
. non vero ea, quae durantibus & mediis cruciatibus profe-
tur, arg. art. 58. in fin. possunt quidem ea memoriae causa pro
ce notari, non vero debent protocollo inseri, ratio quia
modi dicta, propter immensos torturae dolores extorta, ad-
ue falsa esse videntur, MATTH. STEPH. ad d. art. 58. quid
arius porro scribere debeat vid. OLDEKOP. tit. 4. caut. 31.

3. Ratificationem postea factam diligenter exacte & ver-

annum, diem, & horam, qua quisque actus, & quibus
 us celebratus sit, item nomen & cognomen suum,
 auritus testis fuerit, adscribat; *art. 182. & 189. &*

et nihil arcani foris spargat, *d. art. 189.* sed habeat frontem
 linguam parcam, & mentem clausam, uti loquitur
 DEKOP. in *seinem Politischen Vnderricht, part. 3. thes. 34.*
 ne ante sententiam prodatur qualem iudex sit laturus,
 §. 1. *ff. de offic. praesid.* neque periculum aliquod iudici
 eetur.

XXIII.

questionis est, ut veritas eruatur; *l. 1. pr. l. 8. & 9.*
est. l. 10. 12. 13. C. eod. juncta l. 15. §. questionem 41. ff.

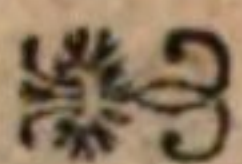
XXIV.

stus coincidit fere cum fine, principalis autem est, ut
 uestioni fidem habeat, *argum. l. 1. §. 23. & 25. ff. de quaest.*
 le reum vel absolvat, vel condemnet, ubi ratione ab-

otandum, quod si reus in tortura nihil quicquam con-
 rit, ut absolvi & in pristinum statum, in quo ante tor-
 rat, dimitti debeat, quia indicia criminis per tortutam
 ensentur, *l. ult. ff. de calumniator.* an vero saltem a iudicii
 one, an vere definitive sit absolvendus, quaestio est in-
 le qua vide *CARPZOV. in pr. crim. p. 3. q. 125. n. 4. &*
CER. in tr. de quaest. cap. ult. n. 2. & seqq.

idex ius aliter dicens quam oportet, propter negligen-
 imperitiam tenetur, *l. de his in fin. C. de custod. reorum.*
 duplici actione sc. injuriarum, per *l. 32. ff. de injur. &*
apud LABEONEM 15. §. praetor. & utili actione legis
 13 aquiliae,

liæ, l. 13. ff. ad l. Aquil. v. l. ex hac ff. si quadrup. paup. feciss.
ut sique hunc qui ob dignitatem aliquam prohibetur torqueri,
torserit, capitaliter puniri potest, l. 16. C. de quæst. idem dicen-
de eo, qui per dolum torserit, CRAVETT. cons. 806. n. 10.
RINAC. q. 37. n. 112. & q. 41. n. 96.

3. Si indebite inquirat, parti vexatæ tenetur ad expensas &
interesse, maxime quando de culpa ipsius apparet, l. filiusfam. ff.
Judic. CASON. in tr. de inquisit. cap. 8. n. 4. idem dicendum
reus defensiones deneget, & ad tormenta inauditum rapiat.
RINAC. q. 39. n. 84.

4. Si justam iudex torquendi causam habuerit, reus autem
innocens repertus sit, expensæ compensantur, ita ut quisque
suis ferre teneatur, GAILL. 1. obs. 152. n. 3. & 6. vid. MANZ. ad
l. 61. n. 22. & seqq. si vero injuste torserit, tenetur de injuria,
dolo, sumptibus & damnis satisfacere, art. 20. Ord. Crim. ratio,
quia fines officii excessit, L. factum a Iudice ff. de Reg. Jur.
IL. 2. obs. 76. WESEMB. in parat. ff. quod met. caus. n. 3. &
quia non licet magistratui aliquid injuriose facere vel agere, L.
magistratibus 32. ff. de injur. vid. JAC. MENOCH. de arbitr.
l. quæst. lib. 1. quæst. 76.

5. Non autem tenetur iudex, si ex consilio jurisperitorum
torserit, quia tunc secundum leges processisse videtur, l. Leges
de LL. arg. l. fin. §. mixta 26. ff. de mun. & hon. aliter se res
haberet si consilio civitatis vel municipii intersint assessores periti &
iudici, illi enim consilium datum sequi vel non sequi possunt,
LIN. cons. 24. n. 15. BARTOL. in L. si convenerit n. 4. de re
lic. quibus consentit COTHMANN. vol. 3. Resp. 29. n. 403.

6. Si iudex severius quam decet in criminalibus procedat,
potest sua jurisdictione HIPPOL. DE MARS. in pr. crim.

de condict. ob turp. caus. Alex. ad L. relegati ff. de pæn.
tamen in casu ubi indicia extant, vel criminosi non sunt
indici, non est practicandum.

Ratione condemnationis judici observandum, ut

Sententiam capitalem in nullum statuat, nisi sua confessio-
ne sufficiens probacionibus convictus sit, *arg. l. 16. C.*
si vero sententia vel a toto magistratu, vel a jurisperitis
recepta, triduo (quandoque de consuetudine loci pridie)
executionem sententia damnato denunciari debet, *art. 79.*
rim. ut non tantum ad mortem se præparare, GOEDELME.
o de mag. & venef. lib. 3. cap. 11. num. 4. sed & res suas dispo-
& sacro viatico miniri possit, HIPPOL. DE MARS. *in pr.*
quoniam num. 51. & moribus nostris hæc sententia con-
fessoria per Parochum aut Diaconum loci (alibi per ministrum
eum) condemnato indicari solet, quo nimirum ad patien-
tiam poenitentiam peccatorum eum hortetur, vid. JVL. CLAR.
quest. 99. n. 1.

Condemnato pluribus in locis coena præparari solet, scil.
infirmari, quam HIPPOL. coenam asperrimam, calamita-
cruciatum appellat, alibi electio datur condemnatis, cibos
petendi, in quibusdam autem locis, reo dedu-
laustu vini generosioris propinatur, ne corruat, sed ut
mœ ore quasi jam oppressum, aliquatenus erigat, ubi
monente *Imp. Carolo V. art. 79.* observandum, ne nimia
ratione rei intellectus pervertatur, & anima æternum
attrahat.

Die executionis indicta, assessores capitalis judicii, pro
& consuetudine, vel per signum campanæ, vel per
es convocari debent. *art. 80.*

Audito signo vel convocatione facta, ad locum judicii
conferant, *art. 82.* sententia enim nulla est, quæ extra
consuetum fertur. *l. si cum dies §. si arbiter. ff. de recept.*

5. Judex vel praeses, assessores singulos interroget, num iudicium recte sit constitutum, & sufficiens assessorum numerus?
84. cui praemissa honoris praefatione, breviter ita respondere potest, iudicium hoc secundum Imperatoris Caroli V. & alicuius praescriptum recte constitutum iudico.

6. Reus in locum publicum vel forum in comitatu carnificis ductorum duci debet, ratio est, ut alii magis terreantur. *art. 85.*

7. A loco publico in iudicium, ut audiat sententiam condemnatoriam, *art. 86.* quibusdam in locis a palatio vel curia, uti Argentinae von der Pfalz, publice sententia alta voce ab acrio ex breviculo, id est, ex scriptis praelegi, bacillus a iudice frangi, & executio carnifici demandari solet, *art. 96.* vid. *ATTH. STEPH. in not. ad h. art.*

8. Sententia concepta, juri & actis conformis esse debet, & specialiter in ea exprimi, quo mortis genere reus sit afficiendus, *art. 94.* imo species delicti quandoque de consuetudine inferunt.

9. Antequam reus in locum supplicii trahatur, publice pronuntiari solet, ne quis sub poena capitis & bonorum carnifici forsan elicitur munere suo fungenti, violentas manus inferat, quae proclamatio interdum etiam in loco supplicii reperti solet, secundum tenorem *art. 97. Ord. crim.* ubi haec verba habentur: *Der Richter nach der Endurtheil seinen Stab gebrochen hat, dergleichen auch so der Nachrichter den Armen auff die Richtstatt bringet, der Richter öffentlich ausrufen oder verkünden lassen, vnd von Obrigkeit wegen bey Leib und Gut gebieten, dem Nachrichter keinen Verhinderung zu thun, auch ob ihm mißlänge nicht Hand anlegen ze.* Quod etiam adhuc hodie ad petitionem carnificis exercitari solet, vid. *DAMHOVD. in prax. crim. cap. 153. n. 12.* & *ATTH. STEPH. in not. ad d. art. 97.* ratio autem, quae Imperatorem huic temeritati ita obviam ire permovit, fuit temeraria consuetudo, ubi vulgus carnificem primo

ndatam perficientem, telis, saxisque petere & obruere so-
quod certe iniquissimum erat, cum neque sententiae inse-
ut uno ictu caput a cervicibus amputetur, tum quod sae-
e in peritissimi carnificis non sit potestate, jugulum debito
resolvere ferro, & hoc quandoque ex justo Dei judicio,
usmodi homines sceleratos, majores vult sustinere dolores
am vitae suae periodum claudant, propterea quia inno-
frequenter ante totalem occisionem, immanissimis tor-
s excarnificare, facultatibus ereptis exilio afficere, vel fu-
ad mortem contundere, sagittis configere, manus prae-
re, cum naribus aures praecidere, & omnis generis saevi-
exercere soliti sunt, vid. LUDOV. DVNTE *in casib. conscient.*
7. cui accedit, quod etiamsi carnifex officio suo non satis-
nihilominus tamen plebi nulla competat potestas vindi-
quippe quae magistratui relinquenda est, qui ob negli-
n vel culpam arbitrarie punire potest carnificem, siquidem
& imperitia poenam mereatur, §. 3. 6. 7. & 8. *I. de Leg. Aquil.*
tare quisque non debeat, in quo vel intelligit vel intelli-
ebet, infirmitatem suam alii periculofam futuram, *L. 8. §. 1.*
L. Aquil. magistratus ergo probus, omnem curam summo
adhibeat, ut carnifices ejusmodi eligat, qui non sint assi-
atores, improbi calumniatores, publici scortatores, impii
ematores, fures, alienis opibus vulturum instar inhiantes,
dae, sicarii, et omnibus vitiis dediti, sed tales qui boni sint
s, officii gnari, certi, imperterriti, mites, humani, affa-
& commisericordes, quique miseros reos viribus jam de-
s, & languore labefactos, mitius alloquantur, humaniter
enter eos tractent, adque patientiam christianam, & cer-
Christum fiduciam pie adhortentur, vid. JODOC. DAM-
in pr. crimin. cap. 155. num. 9. in editione Antwerp. edit.
Et quamvis carnificis officium inhonestum esse plurimi
am colligant, ex CICER. *pro C. RABIRIO*, PLAVTO *in*
lo, & *Juvenali*, si tamen res exactius excutiat, ipsius
n tam valde inhonestum non est (etsi levi aliqua macula
ex consuetudine eum laborare non negaverim, cum ei qui
societatis vinculo cum eo fo-

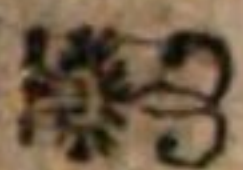

ir) nam exercendo officium suum, nihil in conscientia pec-
eque suorum affectuum, sed justitiae minister est, c. non
a c. officia c. non est 23. q. 5. & ex mandato justitiae peragit
uid facit, ut b. LUTHERVS in *Postill. Eccles. super Evangel.*
n. 4. post *Trinit.* non immerito dixerit, darumb ist Meister
ein sehr nützer, vnd darzu ein barmherziger Mann, dann er
t dem Schalk, daß ers nicht mehr thue, und wehret den ande-
daß sie es nicht nachthun, dann vor ihm schläget er den Kopff
en anderen hinter ihm trohet er, daß sie sich fürchten für dem
bert vnd Friede halten, das ist eine grosse Gnad und eytel Barm-
keit.

o. Prospicere debet magistratus, ut carnifex miserum reum
do clementer tractet, neque saevius vel citius quam par est,
abripiat, & ita potius propriae bili, quam justitiae & iudicis
i interserviat, deinde educendo misero peccatori, unum vel
facerdotes adjungat, qui ad ultimam rerum lineam usque,
is lenibus, & amore commiserationeque plenis, ejus levant
orem, eumque ad christianam patientiam, peccatorum mul-
am commissorum resipiscentiam, veramque in Christum
ciam, quod solus nodosas impietatum nostrarum catenas dif-
erit, multam earum in se receperit, clausa coeli templa atro-
ma sua nece aperuerit, sanguineque suo omne humanum ne-
extinxerit, adhortentur, quodque Deus breves jam ob oculos
antes dolores novis sit laetitiis exaequaturus, consolentur,
102. *Ord. Crim.* PETR. THEODOR. in *Colleg. crim. diss.* 10.
c. *Lit. G.* cavendum tamen sacerdotibus, ne puniendum ea
e semel factus est revocare edoceant, ne scilicet executio rite
ituta malitiose differatur, & incommodum aliquod reipublicae
ahatur, per *artic. 103. Ord. Crim.* vid. MATTH. STEPH. in
ad d. *art. 6.* DAMHOVD. in *pr. crim. cap. 150. n. 6.* an autem

enim committere non censetur is, qui facit aliquid jure
tente. L. GRACCHVS 4. C. ad L. Jul. de Adult. neque
m rei carnifex appetere creditur, cum partim magistratui ob-
neceffe habeat, arg. L. 4. ff. de Reg. Jur. partim vero, quia
debent tenere suos Authores, l. 22. C. de pæn. & reipu-
interfit delicta puniri, L. ita vulneratus ff. ad Leg. Aquil.
tim, cui consonat illud LVTHERI dicentis, in postill. Ec-
supr. Evangel. Domin. 4. post. Trinit. Meister Hans soll
igen zum Vbelthäter, dem er sein Recht thun soll, wie sie doch
, Lieber N. vergib mir, was ich heut an dir thun werde, dann
b will er so sagen, thut er doch recht daran, darumb darff er
Vergebens, welches allein auff die Sünde vnd das Vnrecht
dann sein Alimp ist, daß er Vnrecht soll straffen: Gleich wie
cht wäre, so ein Vatter zu seinem Sohn wann er ihn sträupen
sagte, Lieber Sohn, vergib mirs daß ich dich sträupen will,
es ist recht gethan, darumb soll es der Sohn leyden, dann
will es so haben. Cum autem instituti non sit quaestionem
ex professo tractare, sed ad finem properare, ad sequentia
uperfunt progredior.

i. Cum ad locum supplicii perventum fuerit, carnifex exe-
tem demandatam intrepide aggrediatur, muneri suo con-
ter se gerat & reum commérito supplicio afficiat per Ord.
art. 96. cui executioni iudex (non autem princeps propter
e ferentem speciem crudelitatis, & ne vulgi odium in se
et) interesse debet, quo carnifex majori studio, officium
peragere possit, executione autem peracta, et ad finem
ta, quae secundum tenorem sententiae rota, ferro, pati-
suffocatione in aquis, concrematione, ignitarum forci-
unctura, et aliis modis fieri solet, carnifex iudicem roget,
e sententiam executioni mandaverit nec ne? cui iudex si
lesideret, hisce verbis respondeat, si officio tuo quemad-
n te decet satisfacisti, secundum latam sententiam, ego
sco, art. seq. 98. cui carnifex de consuetudine iterum re-
re solet, sit ergo Deus miserae animae propitius, So seye
vott der armen Seelen gnädig.

2. Hisce omnibus peractis de sepultura reorum denique colum, et quamvis nihil in hoc positum sit, ubicunque locum etiam corpus post animae discessum requiescat, *AVGVSTIN. Civitate Dei lib. 1. cap. 12.* neque multum referat, an cadavera locum mandentur vel non, sepultura tamen omnibus commendasse debet, quia ejus officium inter opera charitatis christiana collocatur, *ut videre est Genes. XXIII, 4. & cap. L, 7. Item cap. XXIV, 32.* sic etiam summopere Tobias laudatur, quod eorum corpora sepeliverit, quin etiam erga hostes hac humanitas fuit usi graeci; sic Hannibal quoque romanorum alias hostis fissimus, Paulum Aemilium apud Cannas trucidatum, honoris sepeliri curavit, *VAL. MAX. lib. 5. cap. 1.* punitorum ergo corpora sepelienda sunt, *per text. in c. quæsitum est, caus. 13. q. 2.* in quia honestatis ratio et humanae memoriae conditio, *l. 27. de condit. Instit.* partim vero, quia resurrectionis symbolum, non deformis spectaculum, ne vivi se eodem contaminent loquitur Dn. *CARPZOV.*) hoc expostulat, dummodo peccatorum suorum confessionem et poenitentiam egerint, *d. c. quæsitum est:* aliter se res habet in reis atrocissimi criminis, putandi, latrocinii, veneficii, parricidii et homicidii animo de facto commissi, in hisce enim et similibus, horum cadavera multa relinqui possunt, secundum *DIDAC. COVARRUV. 2. de resolut. cap. 1. num. 11.* (exemplum occurrit apud *VALER. lib. 6. cap. 3.* in cadaveribus Tiberii et Caji Gracchorum, quia Statum Reipublicae convellere conati erant insepulta erunt) ratio autem est, ut alii a similibus delictis, quae propriè publice interest, *l. 70. §. 5. ff. de fidejuss. & mandat.* metuarum, vel sepulturae asininæ deterreantur, nec in mores officia abeant, *GELL. lib. 6. noct. attic. cap. 14.*

13. Cum exemplum et memoria haud minima sit coercitio causa, sicuti etiam in sacris literis plurimos insepultos abjuisse demonstratur, exemplo quinque Regum a Josua caecum, Jesabelis, Achabi Regis uxoris, et Goliathi, etc. an

in peratit
de jurisd
quest. 100

Hilce
nem dispo
verum est
pater per
veneringu
de pater
Hilce
aena aliq
tamite m

Das
Das
Das
Bann er
Aus Stols
Und in
Das ein
Bielme
Des Ange
Die G

*atitl. ad tit. de cadaverib. punitor. MATTH. STEPH. lib. 1.
isd. et. cap. 6. n. 141. & seq. Item Clar. lib. 5. sent. §. ult.
100. n. 2.*

hisce itaque praemissis et observatis, salvo aliorum iudicio,
disputationi huic inaugurali imponendum, et receptui ca-
m esse censeo, Deo vero, studiorum meorum Rectori, et
spem Restauratori, pro beneficiis ab ipsis crepundiis et
unguiculis, ad hunc usque diem in me collatis, immorta-
tissimas persolvo gratias, suam Majestatem humillimis ac-
tissimis precibus implorans, ut si aliquando in ardua hac
aliquid decernendum vel statuendum sit, a recto veritatis
te me aberrare non sinat, interim hisce versiculis Ger-
manicis ad finem decurrens:

werthe Menschenblut hat GOTT so theur erworben,
daß er am schneiden Holz vor selbes ist gestorben;
wohl der Richter oft dasselb so gringe schätzt,
im Gewissen er fast niemahls wird verlegt:
r aus Unbedacht, aus Rachgier, Widerwillen,
Günst, Freundschaft, Neid, sein Muthlein meynt zu stillen,
n der tollen Wuth nicht einmahl denckt daran,
ein gefangner Mann sey wohl ein armer Mann.
vergreißt er sich, wann er nicht will anhören
eslagten Stimm, noch vorgeschriebne Lehren,
GOTT und alles Recht ihm für die Augen stellt,
aus eignem Hirn ein unrechts Urthel fällt;

h mehrers, wann er sich läßt gar zu schnell verleiten,
eh die That probiert, das Uebel will ausreiten
Mit Feur, Schwerdt, Wasser, Strang, und andern Straffen
mehr,

Ind zu erjagen meynt dadurch groß Ruhm und Ehr.
h dem und aber weh! der so das Schwerdte führet,
ß der unschuldge Theil Leib, Ehr und Guth verlieret,
Wie wird er vor Gericht des grossen Richters stehn,
Was schrecklich Urthel wird doch wider ihn ergehn?
wägt derhalben dieß, ihr Richter hier auf Erden,
nn alles falsche Thun kann nicht verhälet werden,
Obgleich der gmeine Mann euch darf bestraffen nicht,
So ist ein andrer doch, der ins Verborgne sieht,
r giebt auf euer Thun, auf euren Lebenswandel
hr Achtung als ihr meynt, wann ihr schon manchem Handel
Ein Schem anziehen wollt, und spricht das Böß sey gut,
Und Gutes seye böß; und also Menschenblut
rgießt ohn alle Scheu. GOTT läßet euch zwar machen,
ch wann er in dem Grimm wird ungefähr aufwachen.

ann der Richter nun die ewige Pein nicht leiden,
r, was Böse heißt, mit allem Ernst vermeiden,
ichtig muß das Herz, die Augen wachbar seyn,
Urthel mit der That gleich stimmen überein:
sich dann ein Fall, der ihm zu schwehr vorkömmt,
d er weislich thun, wann er zu handlen nimmet
gött- und weltlich Recht, und gelehrter Leuten Rath,
nicht der Unverstand ihn reue nach der That,
das einmahl geschehn, kann nicht verändert werden,
chon Erbsus Schatz, und was auf dieser Erden
nden werden kann, zum Opfer legte dar,
st es doch umsonst, und nuset nicht ein Haar.
erschwehre Rach, du kannst die Seel entgeistern,
nan die schnelle Zung vorhin nicht kann bemeistern,
fühlt dein Hencker-Schwerdt, das dringt durch Bein und
Marck,
gt lang vor dem Tod den Körper in den Sarg.
m und aber wohl, der dieses oft bedencket,
bedachtem Sinn sich zu dem Rechten lencket,
Seel, Leib, Herz und Zung also bezähmen kann,
er Gewissens-Wurm nicht fang zu nagen an.

wünsch derhalben dieß, daß jeder sein Gewissen
gestalten nehm in Acht, damit die Seel gerissen
Werd aus der Höllen Schlund; und alles so mög gehn,
Daß jeder frölich könn vor Gottes Richtstuhl stehn:
Je derhalben, du Richter der Richter,
iner Gerechtigkeit scheinende Lichter
Glänzen, daß Falschheit das Sertze nicht blend;
Iß das Rathhaus mit Wahrheit begießen,
eegegen auf Richter und Richtende fließen;
Alles geh glücklich im Anfang und

E N D.

Lang, Johann Philibert.

Disp. inaug. iur. de quaestionibus, seu torturis reorum von der scharfen
Frage

Basilea u.a. 1747

4 Diss. 2180#Beibd.2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10830001-8

VD18 14992868-001